

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

BEZPEČNOST SPOLEČNOSTI, JEDNOTLIVCE, A RIZIKOVÉ FAKTORY

Diplomová práce

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

BEZPEČNOST SPOLEČNOSTI, JEDNOTLIVCE, A RIZIKOVÉ FAKTORY

Bakalářská diplomová práce

Studijní program: Angličtina se zaměřením na aplikovanou ekonomii

Vedoucí bakalářské práce: Doc. Ing. Jaromír Novák, CSc.

Autor práce: Vojtěch Schubert

Olomouc 2010

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Akademický rok: 2008/2009

Studijní program: Filologie
Forma: Prezenční
Obor/komb.: Angličtina se zaměřením na

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
SCHUBERT Vojtěch	U Stavu 13, Olomouc - Černovír	F07530

NÁZEV TÉMATU ČESKY:

Bezpečnost společnosti, jednotlivce a rizikové faktory

NÁZEV TÉMATU ANGLICKY:

The Security of the Society, Individual and Risk Factors

VEDOUcí PRÁCE:

Doc. Ing. Jaromír Novák, CSc. - KAE

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Práce si klade za cíl zmapovat rizikové faktory, se kterými se setkává jednotlivec, a kterým čelí společnost jako taková ve všech oblastech lidské činnosti a zmapovat a případně zhodnotit úroveň celkové bezpečnosti společnosti. Práce bude obsahovat popis těchto rizikových faktorů, zamyšlení o celkové bezpečnosti společnosti a srovnání v mezinárodních kontextech.

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

Beck, U. Riziková společnost.
Machiaveli, N. Úvahy o vládnutí a vojenství
Toffler, A.- Tofflerová, H. Nová civilizace
Gigantés, P. Magie moci

Podpis studenta: Vojtěch Schubert

Podpis vedoucího práce: J. Novák

Podpis vedoucího katedry: J. Kubalova

Podpis děkana: J. Hrušková

Datum: 27. 5. 2009

Datum: 27. 5. 2009

Datum: 27. 5. 2009

Datum: 7. 6. 09

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: „Bezpečnost společnosti, jednotlivce, a rizikové faktory“ vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedl jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne

Podpis

Poděkování

Na tomto místě bych velice rád poděkoval Doc. Ing. Jaromíru Novákovi, CSc., vedoucímu mé diplomové práce, který mi pomáhal při vzniku této práce a směřoval mé úsilí správným směrem.

OBSAH

OBSAH	5
ÚVOD.....	7
1 DEFINICE ZÁKLADNÍCH POJMŮ	8
1.1 Definice pojmů „jednotlivec“ a „společnost“	8
1.1.1 Jednotlivec.....	8
1.1.2 Společnost.....	8
1.2 Definice pojmu „bezpečnost“	10
1.2.1 Bezpečnost jako stav	10
1.3 Definice pojmu „rizikové faktory“	11
1.3.1 Riziko	11
1.3.2 Rizikový faktor	12
1.3.3 Hrozba	13
1.4. Definice pojmu „krize“	13
2. BEZPEČNOST SPOLEČNOSTI A JEDNOTLIVCE	13
2.1 Společenské uspořádání, stát a jeho role v otázce bezpečnosti	14
2.1.1 Stát a společnost z hlediska koncepce teorie společenské smlouvy.....	14
2.1.2 Společenská smlouva v dnešní společnosti	15
2.1.3 Státy v mezinárodním kontextu.....	17
2.1.4 Demokratický právní stát jako předpoklad bezpečnosti společnosti.....	20
2.2 Bezpečnost společnosti a rizikové faktory.....	23
2.2.1 Základní rozdělení	23
2.3 Společenská bezpečnost	25
2.3.1 Terorismus	26
2.3.2 Kriminalita.....	33
2.3.3 Organizovaný zločin.....	38
2.3.4 Extremismus	41
2.4 Ekonomicko – environmentální bezpečnost	46
2.4.1 Definice pojmu ekonomická bezpečnost.....	46
2.4.2 Definice pojmu environmentální bezpečnost	47
2.4.3 Počinání lidstva versus ekonomicko – environmentální bezpečnost	47
2.4.4 Globální potravinová bezpečnost	53

2.5 Bezpečnost jednotlivce	57
2.5.1 Rozdělení bezpečnosti jednotlivce	57
2.5.2 Osobní společenská bezpečnost – základní lidská práva.....	58
2.5.3 Bezpečnost silničního provozu.....	62
2.5.4 Osobní zdravotní bezpečnost.....	64
ZÁVĚR	67
RESUMÉ	69
SEZNAM TABULEK.....	72
SEZNAM GRAFŮ	73
SEZNAM ZKRATEK	74
ANOTACE	75
SEZNAM PRAMENŮ A POUŽITÉ LITERATURY	76

ÚVOD

Na téma bezpečnosti společnosti již bylo napsáno poměrně hodně, a to zejména v oficiálních státních pramenech (prohlášení, ročenky, koncepce, strategie, usnesení Bezpečnostní rady státu atd.), které hodnotí míru bezpečnosti státu, nastiňují bezpečnostní politiku a vyjadřují se k případným hrozbám. Tématu bezpečnosti společnosti a rizikových faktorů se dotýká celá řada děl zasahujících oblasti ekonomie, politologie i sociologie a to z různých epoch lidstva, protože téma bezpečnosti je odvěké. Toto téma je rozsáhlé a komplexní a dalo by se říci, že celistvé pojetí této tematiky s přihlédnutím ke všem oblastem, které se této problematice týkají, značně přesahuje možnosti této práce. Proto se práce věnuje pouze těm oblastem a tématům, které autor považuje za nejdůležitější a společnost a jednotlivce nejvíce ovlivňující.

Předložená bakalářská práce rozpracovává některá témata bezpečnosti společnosti, jednotlivce, a rizikových faktorů z různých úhlů pohledu a vyjadřuje autorovy názory k některým problémům současné společnosti. Téma této diplomové práce se pohybuje na pomezí ekonomie, potažmo krizového managementu, a sociologie. V této práci nabízím jedny z možných definic termínů popisované problematice, pomocí komparace relevantních údajů porovnávám a hodnotím bezpečnost ve vybraných státech a na základě výsledků vyvozují závěry, jaké faktory mají na bezpečnost společnosti největší vliv. Popisují úlohu státu při zajišťování bezpečnosti při potírání kriminality a dalších společensky nežádoucích jevů, jež jsou pro bezpečnost společnosti rizikovými faktory. Dále nastiňuji důležitost státního aparátu při zajištění bezpečnosti ve společnosti. V další části práce se věnuji problematice ekonomicko-environmentální bezpečnosti z globálního úhlu pohledu. Kde je to možné, nabízím srovnání v mezinárodních kontextech, z větší části se však práce věnuje tematice v prostředí České republiky, či obecně. Dále popisují oblasti, které považují pro bezpečnost jednotlivce jako nejdůležitější.

Cílem práce je zmapovat a poukázat na dle autorova názoru jedny z nejpálčivějších problémů moderní společnosti, rozebrat jejich problematiku objektivně, a adekvátně se k nim vyjádřit subjektivně. Tematika bude rozebírána v kontextu jak České republiky, tak globální společnosti – lidstva jako takového. Dalším cílem práce je také poukázat na nezastupitelnou úlohu státu při zajišťování bezpečnosti konkrétní společnosti a zhodnotit možnou budoucnost globální společnosti s přihlédnutím na aktuální směřování světa a poté se zmínit k problematice bezpečnosti jednotlivce.

1 DEFINICE ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Na začátek bude jistě užitečné vymezit termíny a uvést jejich definice tak, aby se vycházelo z jejich jednoznačného stanovení.

1.1 Definice pojmů „jednotlivec“ a „společnost“

1.1.1 Jednotlivec

Definice pojmu jednotlivec je na rozdíl od definice pojmu společnost jednoduchá. Dle Milíka Tichého, autora knihy *Ovládání rizika*, je jednotlivec jednoduše „*jednak součástí přírody nebo obecněji životního prostředí, a jednak součástí lidské společnosti*.“¹ Jedná se tedy o jednoho konkrétního člověka, konkrétní individuum, či jedince, chceme – li.

1.1.2 Společnost

Společnost je analogicky skupina jednotlivců, která je charakterizována společnými zájmy a může mít i svou vlastní kulturu a instituce. Členové společnosti mohou pocházet z různých etnických skupin. Termín společnost může značit například příslušníky etnika (Arabové, Asiaté), občany státu jakožto celek (např. Švýcarsko – Švýcaři), nebo i širší kulturní skupinu např. označení „západní kultura“.

Termínem společnost se označují i některá zájmová seskupení typu řádů (např. církevní organizace aj.), profesních skupin, odborných organizací, ale i jiná sdružení či setkání.²

Pro účely této práce a také z podstaty jejího názvu budeme termínem „společnost“ označovat společnost v tom nejširším slova smyslu. Společnost v nejširším slova smyslu můžeme označit jakožto způsob nebo stav soužití jednotlivců, ve kterém tito jednotlivci žijí a působí (vyvíjí činnost svým každodenním životem) provázaně k vzájemnému prospěchu. Dále je možno říci, že pojem společnost označuje obyvatele žijící na území určitého regionu, státu, či všeobecně vzato Země jakožto celku. Společnost je analogicky také vnímána jako soubor jednotlivců vzájemně propojených funkční závislostí, který

¹ TICHÝ M. *Ovládání rizika – analýza a management*. Praha: C. H. Beck, 2006, str. 6

² URL: [http://cs.wikipedia.org/wiki/Společnost_\(sociologie\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Společnost_(sociologie))

případně zahrnuje charakteristiky národní či kulturní identity, sociální vzájemnosti, jazyka, či hierarchické organizace.

Společnost se dále vyznačuje tím, že její členové jsou vzájemně provázáni vztahy neformálními či formálními, které mimo jiné zahrnují konkrétní osobitou kulturu a instituce. Zde se již nabízí sama koncepce státu, ve kterém tato společnost žije – společnost a stát je nezdílně spojena a utváří jedna druhou. Důležitým atributem společnosti je fakt, že společnost umožňuje svým členům realizovat se a dosahovat takových cílů (čili plnit přání a potřeby), kterých by sami bez společnosti nebyli schopni dosáhnout – společenský status, uznání (zásluhy) v rámci komunity, postavení ve společnosti, práce v této společnosti, celkový společenský přínos atd.³

V kontextu České republiky utváří společnost, potažmo „českou společnost“ občané České republiky (a lidé bez občanství, kteří zde legálně dlouhodobě pobývají). Dalo by se říci, že bez lidí, jednotlivců, české společnosti, není České republiky jakožto státu, protože tento soubor jednotlivců (čili společnost) náš stát utváří. O tomto by se dalo polemizovat, ale nabízí se tvrzení, že česká společnost rovná se český stát – minimálně tomu tak rozhodně je v rovině společenské, bereme – li termín společnost tak, jak je popsán v tomto odstavci výše.

Potřeba společnosti, potažmo společenské struktury, je dána samotnou potřebou člověka sdružovat se s ostatními a žít (ideálně) ve vzájemně prospěšných vztazích. Člověk potřebuje mít jistotu v podobě ostatních jedinců, na které se může spolehnout. Moderní společnost dneška se vyznačuje leckdy složitými vztahy, které závisí na povaze dané společnosti, na charakteru minoritních či majoritních skupin v této společnosti, charakteru jednotlivců a cílech a pohnutkách všech těchto složek.

Ve zkratce tedy můžeme o termínu „společnost“ říci, že představuje určitou množinu obyvatel daného státu (v našem případě ČR), kteří mají občanství státu, ve kterém žijí, nebo obyvatel bez občanství, avšak zde trvale/dlouhodobě a legálně žijících. Dále mají v daném státě zaměstnání, rodinu, přátele a jsou provázáni dalšími typy formálních či neformálních vztahů. Již samotné výklady slova „společnost“ mohou tento termín jasně

³ URL: <http://en.wikipedia.org/wiki/Society>

vystihnout: „skupina lidí sdílejících kulturu“, nebo „lidé žijící na území daného státu“. Analogicky je tedy termín společnost převeditelný na jakýkoliv jiný státní či národní celek.

1.2 Definice pojmu „bezpečnost“

Na pojem „bezpečnost“ se dá nahlížet v několika rovinách a pojí se s mnoha oblastmi. Např. potravinová bezpečnost, bezpečnost práce, počítačová bezpečnost, zdravotní bezpečnost a tak dále. Pro účely této práce budeme tento pojem opět vnímat v nejširším slova smyslu v rovině společenské, potažmo vnitrostátně-bezpečnostní.

1.2.1 Bezpečnost jako stav

Bezpečnost chápána jako stav se dá vyložit jako jakýsi stupeň odolnosti vůči rušivým nežádoucím vlivům či poškození. Je to určitý stav, kdy je běh věcí a zaběhnutý řád (ať už je tímto myšleno cokoliv – možno nazývat také jako „struktura“) neohrožován, či je ohrožován jen v zanedbatelné, přijatelné a kontrolovatelné míře. Tato struktura je neohrožována či tolerovatelně ohrožována vnitřními či vnějšími vlivy, potažmo riziky, tak, že je možno spolehnout se na jejich stabilitu a plánovanou udržitelnost. Ze subjektivního hlediska jednotlivce je bezpečnost vnímána jako to, že příslušná struktura (ať už je za ni vydáváno libovolně cokoliv) je objektivně dostatečně zabezpečena (bezpečná), čili odolná vůči rizikům.

Již samotný význam slova bezpečnost vyjadřuje „svobodu od strachu, úzkosti“ a implikuje stabilní stav, na který je možno se „bez péče“ a „bezstarostně“ spolehnout.

Ministerstvo vnitra České republiky definuje pojem bezpečnost z hlediska státních orgánů a správy jako: *„Stav, kdy je systém schopen odolávat známým a předvídatelným vnějším a vnitřním hrozbám, které mohou negativně působit proti jednotlivým prvkům (případně celému systému) tak, aby byla zachována struktura systému, jeho stabilita, spolehlivost a chování v souladu s cílovostí. Je to tedy míra stability systému a jeho primární a sekundární adaptace.“*⁴

Bezpečnost ve společnosti je základním předpokladem pro její fungování, udržitelnost a zejména rozvoj. Bezpečnost zajišťuje stabilitu. Ve zkratce tedy můžeme pojem bezpečnost shrnout jako „absence či minimalizace faktorů, které mohou narušit

⁴ URL: <http://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnost.aspx>

stabilitu struktury, či ji jinak ohrozit“, nebo jednoduše jako stupeň „ochrany proti nebezpečí, ztrátě či újmě“.⁵

1.3 Definice pojmu „rizikové faktory“

1.3.1 Riziko

Při definici pojmu „rizikový faktor“ je vhodné začít definováním pojmu „riziko“ (potažmo množné číslo „rizika“) jako takového. Pojem riziko je obtížné generalizovat a obecně jej stanovit, protože nemá jednu obecně uznávanou definici a také závisí na daném kontextu. V nejširším smyslu slova bychom však snad mohli o riziku přemýšlet jako o míře pravděpodobnosti, že určitý faktor (v tomto případě tedy rizikový faktor) nějakým nežádoucím způsobem ovlivní (ohrozí) žádoucí stav či výsledek cílové struktury (majetku, hodnoty, ceny, instituce, celku, subjektu atd. – čehokoliv, co by se dalo chápat jako struktura, která může být příslušným rizikem ohrožena). Riziko představuje odchylku od žádoucího stavu. Tato odchylka je samozřejmě nežádoucí.

Ministerstvo vnitra České republiky definuje pojem riziko z hlediska státní správy jako: *„Možnost, že s určitou pravděpodobností vznikne událost, kterou považujeme z bezpečnostního hlediska za nežádoucí. Riziko je vždy odvoditelné a odvozené z konkrétní hrozby. Míru rizika, tedy pravděpodobnost škodlivých následků vyplývajících z hrozby a ze zranitelnosti zájmu, je možno posoudit na základě tzv. analýzy rizik, která vychází i z posouzení naší připravenosti hrozbám čelit.“*⁶

Dle Smejkal a Raise skutečně neexistuje jedna obecně uznávaná definice a pojem je definován různě, např.:⁷

- 1) *Pravděpodobnost či možnost vzniku ztráty.*
- 2) *Variabilita možných výsledků nebo nejistota jejich dosažení.*
- 3) *Odchýlení skutečných a očekávaných výsledků.*
- 4) *Nebezpečí negativní odchylky od cíle (tzv. čisté riziko).*

⁵ URL: <http://en.wikipedia.org/wiki/Security>

⁶ <http://www.mvcr.cz/clanek/riziko.aspx>

⁷ SMEJKAL V., RAIS K. *Řízení rizik*. Praha: Grada Publishing, 2003, str. 66

Co se týče struktury, která může být nějakým rizikem ohrožena, často se o ní hovoří také jako o tzv. „aktivu“.⁸

*„Aktivum je všechno, co má pro subjekt hodnotu, která může být zmenšena působením hrozby.“*⁹

1.3.2 Rizikový faktor

Pojmem „rizikový faktor“ je možno označit již ono konkrétní riziko, reálně hrozící, „hmatatelné“ a bezprostřední, avšak ne nezbytně již na strukturu aplikované, ohrožující – na strukturu působící. Jedná se o riziko, které může na strukturu působit a ohrožovat její žádoucí plánovaný stav. Jak pojem riziko, tak pojem rizikový faktor je silně abstraktní termín, avšak v každodenní praxi častokrát až příliš reálný. Pomocí definice je možno se z roviny abstraktní při aplikování na libovolnou strukturu přesunout do roviny praktické. Abstraktní pojem se realizuje již konkrétně v situacích, kdy se riziko, potažmo nežádoucí odchylka od žádoucího stavu, uskuteční a začne na cílovou strukturu působit, čili ohrožovat. Každá struktura, v závislosti na tom, co za ni dosadíme (či je v dané situaci za tuto strukturu dosazeno), má více či méně odlišné rizikové faktory, které na ni mohou působit a ohrozit ji. Vždy to závisí na konkrétním kontextu, prostředí dané struktury, míře její důležitosti, na lidech, kteří se kolem struktury pohybují, a kteří s ní mají co dočinění, a na schopnosti těchto lidí rizikům předcházet.

Dle Milíka Tichého *„se v běžné praxi s pojmem „rizikový faktor“ setkáváme a zpravidla jím rozumíme nějaký jev (...), který může ve vyšetřovaném případě být zdrojem nebezpečí. Rizikovým faktorem může být ovšem i absence nějakého jevu (např. zabezpečovacího zařízení) nebo nečinnost (...)“*¹⁰

Tichý také uvádí, že si pod pojmem „rizikový faktor“ můžeme představit a) rizikovou událost, b) pravděpodobnost realizace scénáře nebezpečí nebo také c) částku, která byla investována do projektu s nejistým výsledkem. Definice rizikového faktoru je spíše vágní, nežli specifická. Není výjimkou, že se tímto termínem označuje přímo „riziko“.¹¹ Dle Tichého význam pojmu není ustálen,¹² s čímž nelze než souhlasit.

⁸ SMEJKAL V., RAIS K. *Řízení rizik*. Praha: Grada Publishing, 2003, str. 70

⁹ SMEJKAL V., RAIS K. *Řízení rizik*. Praha: Grada Publishing, 2003, str. 70

¹⁰ TICHÝ M. *Ovládání rizika – analýza a management*. Praha: C. H. Beck, 2006, str. 25

¹¹ TICHÝ M. *Ovládání rizika – analýza a management*. Praha: C. H. Beck, 2006, str. 25

¹² TICHÝ M. *Ovládání rizika – analýza a management*. Praha: C. H. Beck, 2006, str. 25

1.3.3 Hrozba

Pojem „rizikový faktor“ se do jisté míry kryje s pojmem „hrozba“. *„Hrozba je síla, událost, aktivita nebo osoba, která má nežádoucí vliv na bezpečnost nebo může způsobit škodu. Hrozbou může být například požár, přírodní katastrofa, krádež zařízení, získání přístupu k informacím nežádoucí osobou, chyba obsluhy.“*¹³

1.4. Definice pojmu „krize“

Poslední z definic se bude zabývat vymezením pojmu krize. Na tento pojem bude možné na následujících stranách narazit, i když spíše okrajově. I tak však považuji za přínosné přesně zde tento termín vymežit.

Ke krizi může dojít na úrovni osobní či společenské. Na úrovni společenské se zpravidla jedná o nestabilní a potencionálně nebezpečnou etapu, většinou v oblasti ekonomické, politické, sociální, vojenské, environmentální atd. Krize může samozřejmě protnout několik oblastí naráz (např. politicko-ekonomická krize spojená se sociálními nepokoji apod.). Období krize je rozhodující a nestabilní část vývoje přinášející nejistotu a mnohá rizika, která mají charakter závisející na tom, v jaké oblasti krize vznikla. Krize v sobě má nebezpečný potenciál zejména kvůli hrozícím náhlým, nepředvídatelným změnám, které mohou při řešení nastalé krize nastat. Ve zkratce se tedy jedná o jakousi *„přechodnou nouzovou etapu, situaci či událost“*.¹⁴

2. BEZPEČNOST SPOLEČNOSTI A JEDNOTLIVCE

Bezpečnost společnosti je základním předpokladem pro úspěšný život jednotlivců v dané společnosti, pro jejich rozvoj a společensky přínosnou činnost, kterou je mimo jiné i zaměstnání. Jednotlivci tvoří každou společnost a jejich bezpečnost tedy vychází z bezpečnosti společnosti. Pokud je bezpečná společnost, logicky jsou bezpeční i jednotlivci v ní. Proto tedy nejdříve nastíníme bezpečnost z úhlu pohledu celé společnosti a konkrétní faktory ovlivňující jedince na celé téma navážou. Bezpečná společnost je i tedy základ fungujícího státu. Kde se však vzala potřeba státu? Odpovědět se pokusíme na následujících stranách.

¹³ SMEJKAL V., RAIS K. *Řízení rizik*. Praha: Grada Publishing, 2003, str. 73

¹⁴ <http://en.wikipedia.org/wiki/Crisis>

2.1 Společenské uspořádání, stát a jeho role v otázce bezpečnosti

Již výše bylo zmíněno, že jedinci utváří společnost, neboť množina jedinců, to je společnost. Konkrétní občané státu tedy tvoří společnost daného státu. Společnost jako celek, a tedy jedinci v rámci této společnosti, jednají na základě „psaných“ a „nepsaných“ pravidel. Nepsaná pravidla jsou víceméně zakořeněna v mysli každého jedince společnosti a vychází z tradic, zvyklostí a zkušeností konkrétní společnosti. V tomto případě se jedná například o společenské normy v oblasti chování, mezilidského kontaktu, určitých společenských zvyklostí atd. Stát jakožto svrchovaný orgán dále upravuje chování a jednání společnosti (potažmo jedinců ve společnosti) psanými pravidly, které mají podobu legislativních nařízení. Pomocí těchto nástrojů upravuje jednání a chování ve společnosti takovým způsobem, aby bylo dosaženo co nejoptimálnějšího chodu společnosti v nejrůznějších oblastech a také aby byl zajištěn chod státu. Mezi takovéto nástroje patří mimo jiné samozřejmě např. trestní právo, veřejné právo, soukromé právo, autorské právo, ústavní právo. Uplatňováním a prosazováním práva stát zajišťuje mimo jiné také bezpečnost občanů na svém území a pomocí státních složek na právo dohlíží a prosazuje jej.

2.1.1 Stát a společnost z hlediska koncepce teorie společenské smlouvy

Stát je utvářen společností, která na jeho území žije a působí, proto je to právě stát, v jehož zájmu je zajistit na svém území, a tedy i ve společnosti, bezpečí (bezpečnost). Jinými slovy – stabilitu. Východiskem budiž „teorie společenské smlouvy“¹⁵, která ve své základní koncepci nejlépe vystihuje (nejen) současnou provázanost společnosti s určitou „svrchovanou organizací spravující určité území“ – státem. Státem v obecné rovině rozumíme celek, který:

„...představuje instituci (či organizaci), která disponuje mocí vládnout, soudit a vytvářet zákony státu, kterými je společnost v daném státě žijící povinna se řídit. Stát je vymezen státní mocí, státním lidem (státním občanstvím) a státním územím. Svrchovaný stát není podřízen žádné jiné (státní) moci a to jak vnější, tak vnitřní.“¹⁶

Vycházíme – li právě ze zmiňované „teorie společenské smlouvy“, jejíž prvotní koncept uchopil a popsal anglický filozof a politolog Thomas Hobbes (1588 – 1679) ve své

¹⁵ HOBBS, T. *Leviathan*, Edited by Richard Tuck. Cambridge: Press Syndicate of the University of Cambridge, 1991, str. 92

¹⁶ URL: http://en.wikipedia.org/wiki/State_%28polity%29

knize Leviathan (vydána roku 1651), pak nutně musíme seznat, že společnost vedena státem jakožto organizovanou (a organizační) institucí, je logickým vyústěním a jediným možným řešením společenského uspořádání, pokud se má zachovat stabilita, prosperita, rozvoj a bezpečnost státu i společnosti v tomto státě žijící.

Knihy se věnuje struktuře společnosti a Hobbes v ní tvrdí, že v „*přirozeném stavu*“¹⁷ má každý člověk takové množství práv, kolik si jich dokáže ze světa utrhnout – prakticky má tedy každý právo na cokoli na světě. Záleží jen na jeho schopnostech a dovednostech, kolik práv, majetku, či čehokoliv jiného, zvládne dostat pod svou kontrolu. Takovýto přirozený stav je však pro lidi neúnosný, protože s sebou nutně přináší v konečném výsledku pouze utrpení a to v duchu tvrzení „*člověk člověku vlkem*“ (*homo homini lupus*), neboli přímo „*stálá válka všech proti všem*“ (*bellum omnium contra omnes*)¹⁸ – každý chce zkrátka pro sebe co nejvíce a to nejlepší na úkor druhého. Nikdo však není dle Hobbese natolik silný či chytrý, aby se nemusel obávat násilné smrti. A to bez ohledu na to, kolik práv či majetku byl schopen v duchu *homo homini lupus* dostat pod svou kontrolu. Jediné východisko v tomto stavu je bránit se všemi dostupnými prostředky, což nutně vyústí ve válku každého proti každému. Tento „přirozený stav“ je tedy neudržitelný a nepřijatelný, proto je zapotřebí „svrchovaného vládce“ (čili centrální vlády).¹⁹

2.1.2 Společenská smlouva v dnešní společnosti

V dnešní moderní době je možno tuto koncepci stejně dobře aplikovat na současný systém rozložení a strukturu společnosti. Zub času samozřejmě klade mezi dnešní dobu a rok vzniku Hobbesovy knihy velkou propast, základní idea je však aplikovatelná. Některé mechanismy napříč dějinami lidstva zkrátka a jednoduše zůstávají neměnné. Společnost potřebuje vládu v čele demokratického právního státu, protože ta zajišťuje relativní bezpečnost a relativně bezproblémový chod této společnosti. Základní idea společenské smlouvy je tedy jasně aplikovatelná i nyní:

„Všeobecný chaos může být odvrácen pouze silnou centrální vládou. (...) pokud autorita není schopná zajistit "mír a obranu" (hlavní účel své existence), pak se smlouva

¹⁷ HOBBS, T. *Leviathan*, Edited by Richard Tuck. Cambridge: Press Syndicate of the University of Cambridge, 1991, str. 91

¹⁸ HOBBS, T. *Leviathan*, Edited by Richard Tuck. Cambridge: Press Syndicate of the University of Cambridge, 1991, str. 90

¹⁹ HOBBS, T. *Leviathan*, Edited by Richard Tuck. Cambridge: Press Syndicate of the University of Cambridge, 1991, str. 91-92

stává neplatnou a člověk se vrací do přirozeného stavu, než se vytvoří společenská smlouva nová. (...) Suverén, ať se jedná o monarchii, aristokracii nebo demokracii (...) musí být absolutní autorita. (...) smlouva je výhodná, protože stav stálé války není v nejlepším zájmu člověka. Lidé mají egoistickou a materialistickou potřebu válku ukončit, neboť se nechtějí stále bát smrti a rádi pohodlně žijí a doufají v uspokojení těchto svých potřeb ve společnosti. Proto vytváří pokojnou společnost vstupem do společenské smlouvy. Všichni jedinci ve společnosti předávají právě akorát svých přirozených práv, aby autorita mohla zajistit vnitřní mír a společnou obranu.“²⁰

Citace výše tedy jasně popisuje, že pokud má být zajištěn bezproblémový chod společnosti, je zapotřebí jednoznačné a silné centrální správy. V dnešní době se v ideálním případě jedná o model demokratického právního státu, avšak i modely států diktátorských a autoritářských do Hobbesovy koncepce zapadají (pokud se nejedná o režimy vyloženě zločinecké, či režimy, které dopustí, že se stav věcí prakticky podobá anarchii). I tyto státní modely totiž splňují definice a předpoklady „společenské smlouvy“ – společnost je vedena státním celkem, který svrchovaně spravuje své území a kontroluje (ve větší či menší míře) společnost, která na území tohoto státu žije. Míra bezpečnosti a stability je však v takových státech značně diskutabilní.

Důležitý aspekt „teorie společenské smlouvy“ je ten, že se dle Hobbese občané státního celku vzdávají určitých práv, dají státu mandát k vládnutí a vzdají se „úplné svobody“. Z hlediska Hobbesovy koncepce „přirozeného stavu“, kdy měl každý právo na cokoli, se jedinci tohoto práva na cokoli vzdávají a vstupují do oné „společenské smlouvy“, kdy dle Hobbese souhlasí s vládnutím státu, přistupují na jeho pravidla a dávají tomuto subjektu svým hlasem právo jednat za ně. Za to všechno společnost očekává od státu zajištění stability, prosperity, právní spravedlnosti, čili absenci hrůz a nejistot „přirozeného stavu“. Jedině v takto řádně uzavřené „společenské smlouvě“ je stát schopen jakožto svrchovaný suverénní správní celek s mandátem vládnout plnit funkce, které jsou samou podstatou existence státu, a důvod, proč společnost na tuto „společenskou smlouvu“ přistoupila.²¹

²⁰ URL: http://en.wikipedia.org/wiki/Leviathan_%28book%29

²¹ HOBBS, T. *Leviathan*, Edited by Richard Tuck. Cambridge: Press Syndicate of the University of Cambridge, 1991, str. 121-128

Na základě Hobbesovy „teorie společenské smlouvy“ se nabízí tvrzení, že státní organizace skutečně představuje nejlepší prostředek k zajištění bezpečnosti občanů dané státní organizace prostřednictvím mechanismů státní správy, uplatňováním a prosazováním práva, organizací zdravotnictví, státního sociálního zabezpečení, podporu v nouzi a tak dále. Koncepce státu je stejně tak nejlepším prostředkem, jak organizovat skupinu lidí žijících na území daného státu, jako organizovat rozvoj, vývoj a veškeré státní záležitosti. Státní organizace tedy ano. Ale jakou formou? Na tuto otázku se pokusím odpovědět na následujících stranách.

2.1.3 Státy v mezinárodním kontextu

Následující tabulka nabízí přehled vybraných států, seřazených dle příslušných indikátorů. Tabulku je možno interpretovat jako rozdělení států dle bezpečnosti daného státu a bezpečnosti společnosti, která na území těchto států žije. Údaje v tabulce č. 1 zobrazují pozici daných zemí z hlediska bezpečnosti (respektive ne-bezpečnosti) a tedy i stability a celkové situace, přičemž jsou seřazeny tak, že nejvíce nestabilní země je v tabulce nejvýše s nejvyšším celkovým hodnocením (celkové hodnocení označeno v tabulce „Celkem“), zatímco země, které si v daných indikátorech vedou nejlépe, mají v tabulce nejnižší pozice a nejmenší celkové ohodnocení. Čili čím méně bodů, tím je na tom daná země lépe. Jednotlivé indikátory nestability mohou nabývat hodnot od 0 (minimální intenzita) až po 10 (maximální intenzita). Tyto indikátory je možno interpretovat jako indikátory ne-bezpečnosti dané země, potažmo analogicky jako indikátory bezpečnosti. Ve sloupci „Celkem“ je uvedeno celkové hodnocení stability dané země na základě všech indikátorů (hodnota je součtem všech indikátorů v kompletní tabulce) dle Failed State Index 2009.²² Zdroj a odkaz na úplnou tabulku je uveden ve zdrojích.

Tabulka č. 1: Výběr zemí dle vybraných indikátorů nestability podle tabulky Failed State Index pro rok 2009.²³ Tyto statistiky vypracovává a každoročně zveřejňuje edukačně-výzkumná organizace The Fund for Peace.²⁴

²² URL: http://www.fundforpeace.org/web/index.php?option=com_content&task=view&id=99&Itemid=323

²³ URL: http://www.fundforpeace.org/web/index.php?option=com_content&task=view&id=99&Itemid=323

²⁴ URL: <http://www.fundforpeace.org>

Legenda indikátorů k Tabulce č. 1:²⁵

Sociální indikátory

I-1: Vzdávající napětí ve společnosti.

I-2: Masivní migrace uprchlíků nebo tzv. „vnitřně vysídlených osob“ (Internally Displaced Persons) způsobujících komplexní humanitární krizi.

I-3: Přetrvávající negativní skupinový postoj nesoucí prvky nabádání ke mstě, či skupinová paranoia.

I-4: Chronický a trvalý „odliv mozků“ ze země.

Ekonomické indikátory

I-5: Nerovnoměrný ekonomický rozvoj a situace napříč skupinami obyvatel.

I-6: Ostrý a/nebo dramatický ekonomický propad.

Politické indikátory

I-7: Kriminalizace a/nebo delegitimizace státu.

I-8: Progresivní zhoršování veřejných služeb.

I-9: Suspense (přerušení uplatňování) či svévolná aplikace právních norem nemajících pravidel a rozsáhlé porušování lidských práv.

I-10: Bezpečnostní aparát operuje jako „stát ve státě“.

I-11: Vzestup elitářských frakcí.

I-12: Intervence jiných států či externích politických faktorů.

Pozice	Země	I-1	I-2	I-3	I-4	I-5	I-6	I-7	I-8	I-9	I-10	I-11	I-12	Celkem
Situace ve vybraných zemích hodnocená dle Failed State Index 2009 jako kritická („Alert“ ²⁶).														
1	Somálsko	9,8	9,9	9,7	8,5	7,7	9,5	10	9,9	9,9	10,0	10,0	9,8	114,7
2	Zimbabwe	9,8	9,1	9,1	10	9,7	10	9,8	9,8	9,9	9,7	9,5	7,6	114,0
3	Čad	9,3	9,4	9,8	7,8	9,3	8,3	9,8	9,6	9,5	9,9	9,8	9,7	112,2
6	Irák	8,7	8,9	9,7	9,1	8,6	7,6	9,0	8,4	9,3	9,7	9,6	10,0	108,6
7	Afghánistán	9,3	8,9	9,6	7,2	8,4	8,3	9,8	8,9	8,8	9,9	9,1	10,0	108,2
10	Pákistán	8,3	8,6	9,6	8,3	8,8	6,4	9,1	7,5	8,9	9,5	9,6	9,5	104,1
13	Barma	9,0	8,8	8,9	6,0	9,5	8,2	9,5	9,0	9,0	8,4	8,7	6,5	101,5
17	Severní Korea	8,5	6,0	7,2	5,0	8,8	9,6	9,8	9,6	9,5	8,3	7,8	8,2	98,3
38	Írán	6,5	8,5	7,6	6,8	7,4	5,5	8,3	6,0	8,9	8,6	9,1	6,8	90,0

²⁵ URL: http://www.fundforpeace.org/web/index.php?option=com_content&task=view&id=99&Itemid=323
Původní cizojazyčné znění do českého jazyka přeložil autor.

²⁶ URL: http://www.fundforpeace.org/web/index.php?option=com_content&task=view&id=99&Itemid=323

Situace ve vybraných zemích hodnocená dle Failed State Index 2009 jako výstraha („Warning“ ²⁷).														
39	Sýrie	6,1	9,2	8,2	6,8	8,0	6,8	8,8	5,7	8,6	7,8	7,8	6,0	89,8
43	Egypt	7,6	6,9	8,0	6,2	7,6	7,0	8,6	6,4	8,4	6,2	8,1	8,0	89,0
51	Bolívie	7,8	4,9	7,5	6,9	8,7	7,0	7,6	7,7	6,8	6,4	8,2	6,8	86,3
57	Čína	9,0	6,8	7,9	6,1	9,2	4,5	8,5	7,2	8,9	6,0	7,2	3,3	84,6
68	Madagaskar	8,9	5,0	5,6	5,0	7,6	7,4	6,6	8,8	5,9	5,9	7,1	7,8	81,6
69	Ekvádor	6,5	6,3	6,3	7,3	8,0	6,4	7,0	6,8	6,0	6,8	7,8	6,0	81,2
71	Rusko	7,0	5,9	7,5	6,2	8,1	4,6	8,0	5,7	8,3	6,9	8,0	4,6	80,8
76	Kuba	6,9	5,9	5,5	7,2	6,8	6,3	7,5	5,0	7,4	7,5	7,1	7,5	80,6
78	Srbsko	5,8	7,3	7,9	5,5	7,4	5,9	7,3	5,2	5,8	6,3	7,9	6,9	79,2
85	Turecko	6,8	6,6	7,7	5,0	8,0	5,3	6,5	5,3	6,0	7,0	7,8	6,2	78,2
87	Indie	8,3	4,9	7,3	6,7	8,9	5,0	5,5	7,0	6,0	7,1	6,0	5,1	77,8
94	Vietnam	6,8	5,3	5,5	6,0	6,5	6,7	7,3	6,3	7,2	6,2	7,1	6,0	76,9
110	Ukrajina	6,1	3,0	6,9	7,1	6,4	5,5	7,2	4,2	5,5	3,3	7,9	6,6	69,7
131	Chorvatsko	4,9	6,1	5,4	4,8	5,5	5,9	4,5	3,9	4,7	4,3	4,3	5,8	60,1
Situace ve vybraných zemích hodnocená dle Failed State Index 2009 jako průměrná („Moderate“ ²⁸).														
136	Lotyšsko	4,5	4,5	4,5	5,0	6,2	5,5	5,1	4,4	3,7	2,9	4,3	4,0	54,6
139	Spojené Arabské Emiráty	4,6	3,4	4,7	3,3	5,7	3,2	6,7	3,6	5,8	2,3	4,0	4,5	51,8
142	Polsko	4,9	3,0	3,2	6,1	4,9	4,8	4,4	3,9	4,0	2,3	3,7	4,4	49,6
144	Slovensko	4,3	2,0	4,3	5,4	5,8	4,6	3,9	4,0	4,0	2,0	3,9	4,4	48,6
147	Řecko	4,5	2,7	4,4	4,7	4,8	4,0	4,5	3,9	3,6	3,5	2,0	3,5	46,1
150	Itálie	3,8	3,7	4,5	3,0	4,7	4,4	4,3	2,8	2,6	4,0	3,7	2,4	43,9
151	Španělsko	3,9	2,6	6,2	1,7	5,2	4,0	1,3	2,6	2,7	5,2	5,7	2,2	43,3
152	Česká Republika	3,5	2,7	3,6	4,5	4,3	4,1	3,6	3,8	3,5	2,0	3,3	3,7	42,6
153	Jižní Korea	4,0	3,5	4,1	5,0	2,4	2,1	4,1	2,2	2,7	1,4	3,6	6,5	41,6
157	Německo	3,5	3,9	4,9	2,8	4,9	3,2	2,3	1,9	2,5	2,1	1,8	2,4	36,2
158	Francie	3,9	3,0	5,8	2,0	5,5	3,3	1,8	1,5	2,9	1,2	2,0	2,4	35,3
159	USA	3,1	3,7	3,3	1,0	5,3	2,9	3,0	2,3	4,0	1,4	2,5	1,5	34,0
161	Velká Británie	3,2	2,8	4,3	1,9	4,7	2,5	1,8	2,2	2,3	2,6	2,9	2,4	33,6
164	Japonsko	4,2	1,1	3,8	2,0	2,5	3,1	2,0	1,2	3,4	2,0	2,0	3,9	31,2
Situace ve vybraných zemích hodnocená dle Failed State Index 2009 jako trvale udržitelná („Sustainable“ ²⁹).														
165	Island	1,0	0,9	1,0	3,2	2,5	6,7	2,2	1,4	2,1	1,0	2,0	5,0	29,0

²⁷ URL: http://www.fundforpeace.org/web/index.php?option=com_content&task=view&id=99&Itemid=323

²⁸ URL: http://www.fundforpeace.org/web/index.php?option=com_content&task=view&id=99&Itemid=323

²⁹ URL: http://www.fundforpeace.org/web/index.php?option=com_content&task=view&id=99&Itemid=323

166	Kanada	3,3	2,4	3,0	2,1	4,7	2,0	1,7	1,2	2,1	1,1	2,4	1,7	27,7
168	Rakousko	2,9	2,2	3,6	1,1	4,9	2,3	1,6	1,4	1,6	1,0	2,4	2,6	27,6
170	Austrálie	3,1	2,2	3,4	1,1	4,4	2,8	1,4	1,4	2,5	1,0	1,5	1,1	25,9
172	Dánsko	3,0	1,6	3,0	2,0	2,2	2,7	1,3	1,5	1,5	1,3	1,0	2,1	23,2
173	Irsko	1,9	1,5	1,0	2,0	3,0	2,7	1,8	2,3	1,5	1,1	1,3	1,5	21,6
174	Švýcarsko	2,6	1,3	2,9	2,0	2,6	2,1	1,2	1,6	1,7	1,0	1,0	1,2	21,2
175	Švédsko	2,8	2,6	1,3	2,0	2,3	1,6	1,0	1,2	1,6	1,1	1,3	1,8	20,6
176	Finsko	2,5	1,6	1,2	2,1	1,9	2,4	0,9	1,1	1,7	0,9	0,9	2,0	19,2
177	Norsko	1,9	1,6	1,3	1,1	2,2	2,3	1,0	1,3	1,5	1,1	1,1	1,9	18,3

Tabulka č.1 – Srovnání států dle indikátorů nestability.³⁰

Je nutno dodat, že v tabulce použité v této práci jsou vybrány jen některé země nutné pro ilustrování a demonstraci důležitosti silné stabilní vlády s důrazem na demokratický právní stát tak, aby bylo dokázáno, že demokratický právní stát je tou nejlepší možnou existující formou vládnutí a organizace společnosti (tabulka v celé své podobě je uvedena v poznámkách pod čarou).

2.1.4 Demokratický právní stát jako předpoklad bezpečnosti společnosti

2.1.4.1 Bezpečnost versus demokracie a totalita

Srovnáme – li jednotlivé indikátory v tabulce ve všech čtyřech kategoriích, pozorujeme více či méně pravidelný jev, že země, které kladou důraz na demokracii, zákonnost, respektování lidských práv, spravedlnost atd., jsou stabilnější a tím větší v nich panuje bezpečnost. Záleží na konkrétní formě demokracie, politice dané země a úhlu pohledu. Je však nezpochybnitelné, že v nejobecnější rovině a nezaujatém úhlu pohledu státy se silnou vládou kladoucí důraz na demokracii, zákonnost a lidská práva jsou na tom o mnoho lépe, než totalitní a diktátorské režimy a země, v nichž panuje anarchie, bezpráví a rozsáhlé porušování základních lidských práv. Státy s demokratickým uspořádáním zaručují své společnosti v současném světovém uspořádání největší míru bezpečnosti. Demokracie má samozřejmě své chyby, stejně jako všechno na světě. O konceptu a principech demokracie však můžeme hovořit jako o nejlépe fungujícím (potažmo slovy skepticismu nejméně nefungujícím) systému. V zemích, které nesou hlavní prvky demokracie, má společnost možnost se realizovat a rozvíjet se tak, jak by to v totalitních režimech nebylo absolutně možné. V zemích, které jsou v tomto srovnání na předních

³⁰ URL: http://www.fundforpeace.org/web/index.php?option=com_content&task=view&id=99&Itemid=323

příčkách (čili jsou na tom z hlediska indikátorů stability nejhůře), visí bezpečnost společnosti prakticky na vlásku (pokud se tedy vůbec o bezpečnosti společnosti v těchto zemích vůbec dá uvažovat tak, jak ji známe z každodenního života např. v naší republice, nebo dokonce v zemích zařazených do kategorie „trvale udržitelná situace“). V zemích, jako například Somálsko, které je na tom skutečně nejhůře, společnost doslova trpí a musí se přizpůsobovat tamějším turbulentním podmínkám, které hraničí s anarchií (pokud se tedy již o anarchii skutečně nejedná) a vezmeme – li v potaz opět T. Hobbesa, dalo by se říci, že v takových zemích metaforicky řečeno vládne „přirozený stav“ se všemi hrůzami tohoto pojmu.

Nabízí se otázka, proč v některých státech panuje očividné bezpráví a sociální nerovnost v naprosto drastickém měřítku, jak je tomu u totalitních režimů. V zemích, kde takovéto režimy vládou, se porušují i ty nejzákladnější lidská práva. Hospodářství a analogicky i celkový stav těchto zemí je v drastickém propadu. Prosperuje určitá vládnoucí frakce a horní vrstva společnosti na vládnoucí frakci napojená, která kořistí na poměrech a na obyčejných lidech. Postavení, moc a majetek vládnoucích elit je nad poměry země v ostrém kontrastu s nižšími vrstvami společnosti, na jejichž úkor vládnoucí elity žijí. Své postavení navíc tyto vládnoucí vrstvy nezískali demokratickými postupy. Tento stav je jistě následkem mnoha faktorů, ať už historického vývoje, tradičního rozvrstvení společnosti, míry společenského uvědomění či v neposlední řadě míry vzdělání. Takovýto stav vyhovuje těm, kteří jsou u moci. Nestarají se o dobro své země a svých občanů, avšak pouze o svou moc. Pokrokovým (na tyto země) postojem by mohly tyto režimy zajistit blahobyt všem. Není to však v jejich zájmu, chtějí si pouze udržet moc a nechtějí riskovat, že by v demokratických volbách přišli o svůj mandát a k tomu jim více než vhodně slouží totalitní režim využívající faktoru strachu. Takovéto země se nejdříve musí otevřít světu a vymanit se z celosvětové izolace, kam se právě kvůli svým postojům a praktikám totalitních vládnoucích režimů dostaly země samy. Šokující na tom je, jak některé režimy dokážou své občany zmanipulovat tak, že ti reálně nevidí kritickou situaci a své vůdce dokonce i leckdy fanaticky vzývají (konkrétně Severní Korea). K zlepšení by bylo zapotřebí radikální změny poměrů, která však v atmosféře strachu před totalitním státem přijde tzv. „zdola“ jen velice těžko – a „shora“ už vůbec ne. Jakékoliv projevy nesouhlasu s režimem a volání po změně je umlčováno, masové demonstrace krvavě potlačovány, svoboda slova neexistuje. V silném kontrastu proti sobě stojí moc a bohatství vládnoucích elit, masové zbrojení a umělý obraz velmocí, kde je vše s největší pompou líčeno jako vše

v pořádku, s chudobou obyčejných lidí a porušováním lidských práv. Příklad za všechny je Severní Korea. Nejizolovanější země světa izoluje své občany v bublině hladomoru, zatímco se vůdce země oslavuje jako bůh za pořádání obřadných oslavných ceremonií. V kontrastu s nahnílým vnějším leskem je systém koncentračních táborů řízený vládou, hladomor obyvatel (každoročně na hlad umírají tisíce obyvatel Severní Koreje) a totální represe ve všech oblastech života. Změna k lepšímu by byla podmíněna změnou režimu a změnou systému rozdělení moci, kladením důrazu na demokratické principy a svobodné volby a integrací do mezinárodních společenství. Změna postoje a zlepšování situace by mohlo přilákat investory, případně mezinárodní pomoc, což by začalo zlepšovat ekonomickou situaci. Zajišťovalo by se vzdělání obyvatel a jejich základní potřeby, aby byl život obyčejného jednotlivce v takovéto zemi důstojný. Změna poměrů v zemích s totalitními režimy je však bohužel v současné situaci utopickou představou a výraznější zlepšení by bylo během na dlouhou trať.

Nic však není bez chyby a jednoznačně černobílé. Představa, že v demokratických státech panuje demokracie „čistá, čirá, stoprocentně bezchybná a spravedlivá“ je stejně utopická, jako že se totalitní státy typu Severní Korea v současném světě začnou obracet k lepšímu. Demokracie však skutečně představuje nejlepší možný systém, který nabízí společnosti nejvyšší míru prosperity, rozvoje, blahobytu, stability a svobody ohraničenou zákonem. Zákonné restrikce od státu zaručují svobodu a zamezují anarchii, kterou by některé skupiny rády vydávaly za svobodu v duchu pokřiveného smýšlení: „Jsem omezován zákonem? Nemám svobodu!“, což racionálně uvažující člověk nemůže nikdy vyslovit. Zákony jsou potřeba kvůli tomu, aby mohla společnost žít pospolitě v určitém systému, aby každý znal svá práva, povinnosti a aby bylo jasné řečeno, co už je společensky nepřijatelné a co se bude trestat (kriminální jednání, závažné trestné činy atd.). Ad absurdum řečeno – aby se lidé na setkání nezabíjeli. Společnost postavená na demokratických principech a na vzájemném respektu bude skutečně nejvíce bezpečná. Odchyłky od ideálního stavu, které jsou pro společnost nebezpečné (kriminalita), představují prohřešky proti společnému soužití a je třeba je potírat. I z Tabulky č. 1 je možno vyčíst, že prakticky všechny země, ve kterých vládne totalita, jsou na tom velice špatně a jsou zařazeny do kategorie „kritická situace“ s jedněmi z nejhorších výsledků.

2.1.4.2 Síla vlády a další faktory bezpečnosti

Z tabulky je dále patrné, že míra stability a bezpečnosti je takřka úměrná síle vlády, její legitimitě a zákonnosti v daném státě. Tabulka Failed State Index 2009 dokazuje, že země se silnou vládou, zákony, silným státním aparátem schopným zákon prosazovat, rovnými příležitostmi pro každého, nízkou úrovní korupce, minimálními sociálními předsudky atd. jsou země, které jsou založeny na demokratických principech, které však nejsou jen zástěrkou (kdy leckdy země na demokracii si hrající, mají potřebu dosadit termín „demokracie“ přímo do názvu své země a maskovat své totalitní režimy za masku a slovíčko demokracie), ale kde skutečně panuje zákonnost, respektování lidských práv atd. Demokratický právní stát se silnou vládou a s nepředstíranou vůlí demokracii udržovat a rozvíjet představuje model státu, který je nejvhodnější z hlediska dlouhodobé stability a bezpečnosti společnosti. Stav, který panuje ve většině států v kategorii „průměrná situace“ a ve všech zemích v kategorii „trvale udržitelná situace“ (viz. Tabulka č. 1 výše), je naprosto esenciálním předpokladem pro udržitelnost, rozvoj a prosperování společnosti. Tento stav představuje základní předpoklad pro bezpečnost takovéto společnosti. Zmíněný model státu zaručí své společnosti skutečnou bezpečnost – hmatatelnou a jasně zřetelnou.

2.2 Bezpečnost společnosti a rizikové faktory

2.2.1 Základní rozdělení

Termín „bezpečnost“ je jasný, avšak v rovině společensko-bezpečností ve vztahu ke státu se na něj dá nazírat v několika rovinách.

Inspirován knihou³¹ Milíka Tichého rozdělíme bezpečnost na několik následujících odvětví, které jsou pro tuto práci relevantní. Existuje bezpočet dalších typů, oblastí a rozdělení, na které se dá pojem „bezpečnost“ rozdělit. Jedná se totiž o rozdělení z oblasti, která se do jisté míry dotýká analýzy rizika a ta nemá dogmaticky pevně dané postupy. Metodika se může různit, je závislá pouze na potřebách daného „analyzátorů“.

³¹ TICHÝ M. *Ovládání rizika – analýza a management*. Praha: C. H. Beck, 2006, str. 133-135

Z hlediska povahy práce a tématu bezpečnosti společnosti se budeme věnovat pouze těm oblastem, které jsou hlavní a relevantní, čili se přímo dotýkají bezpečnosti společnosti jako takové. Jen pro příklad si zde uveďme jedno z možných dělení pojmu bezpečnosti:

- a) Vnitřní bezpečnost
 - b) Vnější bezpečnost
-
- 1) Osobní bezpečnost
 - 2) Společenská bezpečnost
 - 3) Ekonomická bezpečnost
 - 4) Potravinová bezpečnost
 - 5) Pracovní bezpečnost
 - 6) Bezpečnost životního prostředí
 - 7) Vojenská bezpečnost
- Atd...

Následující upravené rozdělení se mi pro účely této práce a vzhledem k její povaze jeví jako nejvhodnější. Zvolil jsem témata, která zahrnují problémy pro současnou společnost dle mého názoru nejvíce kritické a nejpalčivější. Jednotlivé oblasti budou na následujících stranách také mimo jiné popisovány ve vztahu ke státu. Ten totiž je základním předpokladem k bezpečnosti společnosti, jak jsme se již v předchozích kapitolách přesvědčili.

Bude popsáno, jak stát interaguje se společností a jaký vliv na bezpečnost konkrétně má, nastíní se úloha státu v této oblasti. Zmíníme se o rizikových faktorech, a jak jsou řešeny s cílem na co největší míru bezpečnosti. Tyto problémy zároveň vnímám pro dnešní společnost jako jedny z nejpalčivějších:

- 1) Společenská bezpečnost
 - Kriminalita, extremismus, organizovaný zločin, terorismus
- 2) Ekonomicko-environmentální bezpečnost
 - Životní prostředí, vliv člověka na životní prostředí, zdroje, hlavní problémy
- 3) Potravinová bezpečnost
 - Rostoucí populace, klesání výnosu plodin, potravinová krize, rostoucí ceny potravin

2.3 Společenská bezpečnost

Tato kapitola se bude zabývat bezpečností v oblasti respektování norem v dané společnosti, a to zejména těch, které jsou dané právem v dané zemi. Čili stanovené zákonem. Řeč je tedy o chování společnost ve státě, který má komplexní sestavu zákonů a zákonem upravuje chování společnosti. Kapitola rozebere kriminalitu a další jevy ve společnosti a úlohu, kterou stát zastává při zajišťování jednání dle platných zákonů a jak při tom postupuje. Dále se pokryjí hlediska, které společnost (potažmo stát) mohou ohrozit jak zevnitř, tak zvenčí (terorismus, extremismus, apod.). Důraz je kladen na úlohu státu při prevenci a boji proti nežádoucím rizikovým faktorům, které mohou ohrožovat bezpečnost společnosti a státu. Kde to bude možné, bude prezentováno srovnání v mezinárodním kontextu.

Problematika popisovaná v této kapitole se prakticky totožně kryje s některými body agendy Ministerstva vnitra České republiky (dále MVČR). Z ní se bude v této kapitole ve větší či menší míře vycházet. Dle webových stránek MVČR je působnost ministerstva následující. Ministerstvo vnitra je ústředním orgánem státní správy pro vnitřní věci, zejména pro:³²

- veřejný pořádek a další věci vnitřního pořádku a bezpečnosti ve vymezeném rozsahu, včetně dohledu na bezpečnost a plynulost silničního provozu,
- jména a příjmení, matriky, státní občanství, občanské průkazy, hlášení pobytu, evidenci obyvatel a rodná čísla,
- sdružovací a shromažďovací právo a povolování organizací s mezinárodním prvkem,
- veřejné sbírky,
- archivnictví,
- zbraně a střelivo,
- požární ochranu,
- cestovní doklady, povolování pobytu cizinců a postavení uprchlíků,
- územní členění státu,
- státní hranice, jejich vyměřování, udržování a vedení dokumentárního díla,
- státní symboly,
- státní, hospodářské a služební tajemství.

³² URL: <http://www.mvcr.cz/clanek/ministerstvo-pusobnost-ministerstva.aspx>

MVČR dále pojmenovává bezpečnostní hrozby a rozděluje je následovně:³³

- 1) Terorismus
- 2) Organizovaný zločin
- 3) Kybernetické hrozby
- 4) Extremismus
- 5) Bezpečnost civilního letectví

2.3.1 Terorismus

2.3.1.1 Definice terorismu

*Terorismus představuje systematické využívání strachu (teroru) formou nátlaku. Představuje jasnou hrozbu pro bezpečnost společnosti. Činy, které využívají násilí, jsou nepředvídatelné a obecně se páchají na civilistech, jsou chápány jako činy teroristické. Jejich účelem je dosažení jistých politických cílů. Podoba, účely a prostředky jsou jasné, avšak navzdory tomu stále není jedna specifická, ucelená a právně závazná definice terorismu.*³⁴

*Existuje řada definic, všechny však mají dle Schmidta a Jongmana jisté zastoupení následujících znaků:*³⁵

- Násilí, síla (83,8%)
- Politický motiv (65%)
- Strach (53%)
- Výhrůžky (48%)
- Psychologické efekty a očekávané reakce (41,2%)
- Nesoulad mezi cíli útoků a jejich obětmi (37,5%)
- Úmyslná, plánovaná, systematicky organizovaná akce (32%)
- Metody boje, strategii, taktiku (30,8%)

³³ URL: <http://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnost-a-prevence-bezpecnostni-hrozby.aspx>

³⁴ URL: <http://en.wikipedia.org/wiki/Terrorism>

³⁵ SCHMID A., JONGMAN A. *Political Terrorism*. USA: SWIDOC a Transaction Books, 2005, str. 26

Jako směrodatné definice pojmu terorismus bychom mohli použít následující:

„Termín 'terorismus' označuje promyšlené, politicky motivované násilí prováděné proti nekombatantům subnacionálními skupinami či tajnými agenty, obvykle za účelem ovlivnění veřejnosti.“³⁶

MVČR definuje pojem terorismus jako *„(...)plánované, promyšlené a politicky motivované násilí, zaměřené proti nezúčastněným osobám, sloužící k dosažení vytčených cílů.“³⁷*

Zmíněné definice pro účely této práce vymezují pojem „terorismus“ více než dostatečně. Vztah státu k terorismu je také jasný - terorismus představuje hrozbu pro bezpečnost společnosti (a nejen pro tu, ale samozřejmě pro bezpečnost obecně) a je třeba těmto činům zabránit. Terorismus – jeho podstata a prostředky k dosahování cílů – je pravděpodobně jednou z nejzákeřnějších hrozeb pro bezpečnost. Zejména nepředvídatelnost, skrytost a z toho plynoucí zákeřnost, které se neštítí sáhnout na životy nevinných lidí. Úloha státu v této otázce je zabránit uskutečnění aktu terorismu dostupnými prostředky státních složek a zajistit tak bezpečnost svých občanů, jejich majetku, či státu samotného.

2.3.1.2 Hrozba terorismu a srovnání počtu útoků

Dle stanoviska MVČR zůstává terorismus vedle organizovaného zločinu, živelních mimořádných událostí, průmyslových havárií, sociálních konfliktů a hospodářských nebo ekologických rizik jednou z hlavních hrozeb současné situace ve světě. Situace je o to vážnější, vezmeme – li v potaz zneužití chemických, biologických, radiologických látek a jaderných materiálů teroristy. Nový prostor, který terorismu otevírají moderní informační a komunikační technologie, je také třeba mít na paměti.³⁸

Dle MVČR se na území České republiky zatím neudál akt, který by nesl znaky terorismu, avšak riziko se vzhledem k mezinárodní angažovanosti České republiky

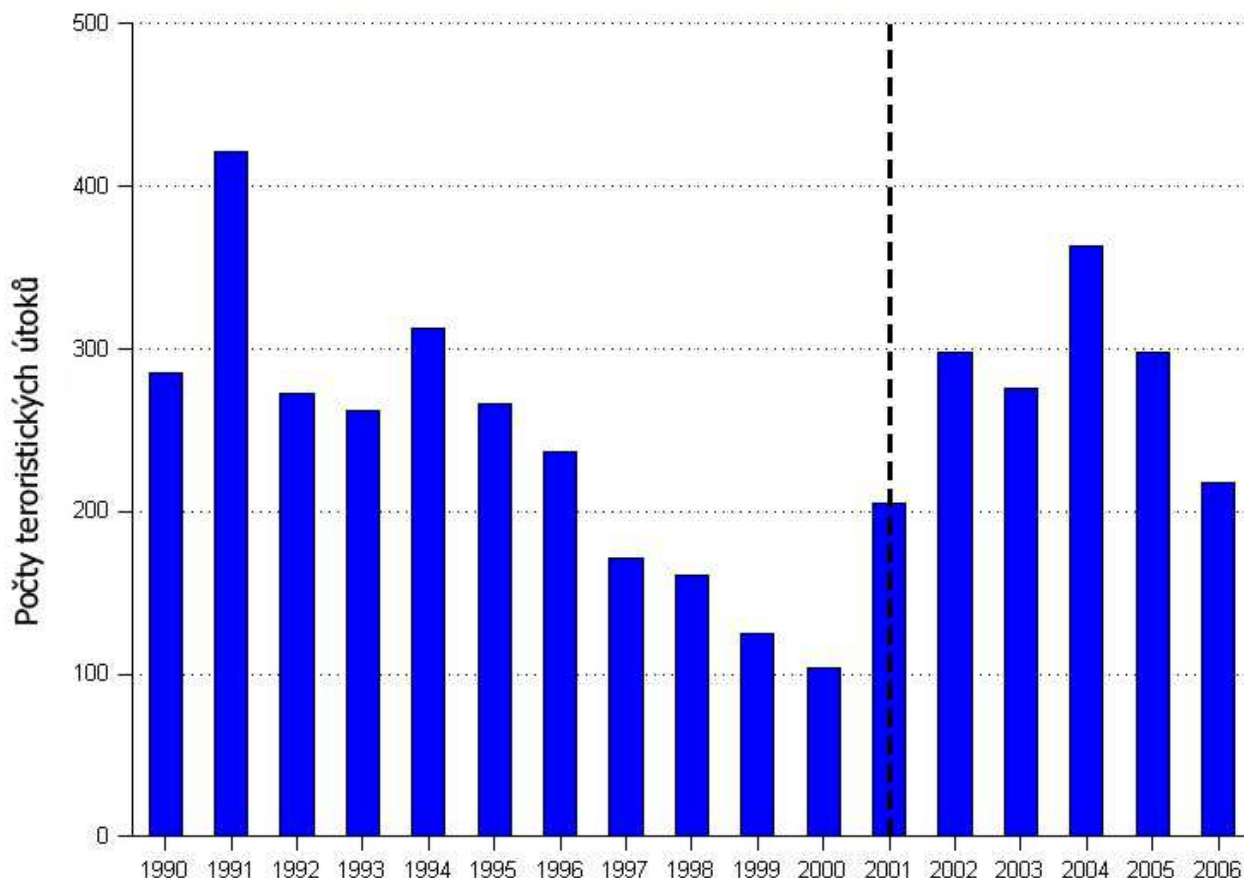
³⁶ URL: <http://en.wikipedia.org/wiki/Terrorism>

³⁷ URL: <http://www.mvcr.cz/clanek/definice-pojmu-terorismus.aspx>

³⁸ MVČR *Národní akční plán boje proti terorismu – Aktualizované znění pro léta 2007 – 2009*. Praha: MVČR, 2008, str. 4

zvyšuje, což naznačuje i výskyt uskutečněných či včas odhalených teroristických útoků na území jiných evropských států.³⁹

Počty mezinárodních teroristických útoků za jednotlivé roky, 1990 - 2006

Graf č. 1 – Počty mezinárodních teroristických útoků za jednotlivé roky, 1990 – 2006⁴⁰

Graf č. 1 zobrazuje každoroční počty mezinárodních teroristických útoků od roku 1990 do roku 2006. Rok 2001 je zvýrazněn jako mezník vzhledem k událostem 11. září 2001. Z grafu můžeme vyčíst, že dekáda po skončení studené války vykazuje všeobecný pokles teroristických útoků, až do roku 2001, kdy po 11. září opět narůstá. Pokud bereme rok 1991, který čítal nejvíce teroristických útoků (cca 420), jakožto srovnávací rok pro všechny další a přidělíme mu hodnotu 100 % čistě pro porovnávací účely, můžeme srovnávat. Rok 1990 čítá o 31 % útoků méně (290). Nárůst v roce 1991 je tedy hodně veliký a překvapivý. Po roce 1991 následuje relativně prudký skokový pokles, kdy rok

³⁹ MVČR Národní akční plán boje proti terorismu – Aktualizované znění pro léta 2007 – 2009. Praha: MVČR, 2008, str. 4

⁴⁰ URL: <http://www.systemicpeace.org/conflict.htm>

1992 čítá o 34 % méně útoků, než rok 1991 (280) a rok 1993 čítá o 36 % méně útoků než rok 1991 (270). V roce 1994 jsme byli svědky mírného nárůstu, což je oproti předchozímu roku (1993) 114 %, avšak oproti roku 1991 je to stále pouze 74 %. Od roku 1994 poté následuje postupný pokles počtu útoků, až na hranici roku 2000, která čítá 25 % počtu útoků, které byly provedeny v roce 1991, čili 105 útoků. Rok 2001, kdy byl podniknut útok na World Trade Center v New Yorku, byl rokem, kdy bylo nejvíce obětí terorismu, avšak není rokem, kdy bylo podniknuto nejvíce mezinárodních teroristických útoků. Tento nechvalný prim drží rok 1991. Rok 2001 čítá oproti roku 1991 o 51 % útoků méně, čili 205 útoků za rok 2001. Oproti roku 2000, kdy je v období 1990 – 2006 nejméně těchto útoků, o 49 % méně. Poté následuje nárůst až do roku 2004, který je druhým maximem v pořadí. Rok 2004 čítá 360 útoků, což je v porovnání s rokem 1991 o 15 % útoků méně. Rok 2001 čítá a v porovnání s rokem 2004 o 57 % množství útoků méně. V letech 2005 a 2006 se počet útoků opět pozvolna snižuje.

2.3.1.3 Protiteroristické postupy ČR

Dnem 11. září 2001 odstartovala „moderní éra“ boje proti terorismu. Hlavními aktéry jsou USA se spojenci (Velká Británie a státy NATO). Události 11. září 2001 ukázaly, že selhala základní složka současného boje proti terorismu, kterým je prevence. Počínaje tímto dnem se události daly do pohybu, probíhaly analýzy, vypracovávaly se plány. Krátce po těchto událostech, kdy byl pojem bezpečnost pro mnohé jen prázdným slovem, následovala řada událostí, jejímiž hlavními aktéry byly hlavně USA.

Soustředíme se však na současný stav a na Českou republiku. Česká republika je dle stanoviska MVČR⁴¹ na hrozbu terorismu připravena v uspokojivé míře. Součástí této přípravy je i tzv. „Národní akční plán boje proti terorismu“. *„Národní akční plán boje proti terorismu představuje klíčový veřejně přístupný dokument, který shrnuje již prováděná a připravovaná opatření, jejichž cílem je udržovat a zvyšovat připravenost země na možnost teroristického útoku proti jejím zájmům doma i ve světě. Tento dokument je jasnou deklarací země o schopnostech dostát svým závazkům, které vyplývají z jejího členství a angažovanosti v Evropské unii, Severoatlantické alianci a dalších mezinárodních organizacích“*.⁴² Dokument byl předmětem veřejné diskuze, ve které se mohla vyjádřit i široká laická veřejnost.

⁴¹ URL: <http://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnost-a-prevence-bezpecnostni-hrozby.aspx>

⁴² URL: <http://www.mvcr.cz/clanek/dokumenty-terorismus-casto-kladene-otazky.aspx>

Národní akční plán boje proti terorismu se nese v tom duchu, že by bylo jistě nadsazené domnívat se, že Česká republika bude cílem všech teroristických skupin světa. Je však třeba nebezpečí nepodceňovat a být na eventualitu terorismu na našem území připraven. Dokument zdůrazňuje nutnost opatření v této oblasti, avšak důrazně podtrhuje skutečnost, že dokument není prostředkem (a jeho aplikace takový důsledek ani nemá) k omezování osobní svobody a práv jednotlivce. Česká republika je v současné protiteroristické kampani natolik zaangažována, že riziko terorismu nelze v žádném ohledu bagatelizovat.⁴³

Národní akční plán boje proti terorismu klade důraz na následující oblasti, které důkladně rozebírá:

- 1) Zlepšení komunikace a spolupráce mezi subjekty zapojenými do boje proti terorismu a zkvalitňování podmínek pro výkon jejich činnosti.
- 2) Ochrana obyvatelstva, kritické infrastruktury a životního prostředí.
- 3) Prevence vzniku uzavřených přistěhovaleckých komunit a radikalizace jejich členů.
- 4) Zahraničně-politické směřování České republiky v oblasti boje proti terorismu.

Při hodnocení míry hrozby a velikosti nebezpečí potenciálního teroristického útoku na území ČR je třeba vycházet z faktu, že ČR je v kontextu mezinárodního terorismu vnímána jako země, která se aktivně podílí na současné fázi celosvětového protiteroristického úsilí. Představuje tedy potenciální cíl.

Dle Národního akčního plánu boje proti terorismu pravděpodobně největší riziko z pohledu terorismu je fakt, že Česká republika je nejen tranzitním místem, ale i prostorem pro krátkodobý pobyt osob podezřelých z napojení na „radikální“, respektive teroristické skupiny, jejich podpůrné organizace nebo pro jednotlivce s tzv. radikálním zaměřením. Od roku 2001 bylo v zahraničí odsouzeno nebo zadrženo několik desítek osob, podezřelých z teroristických trestných činů, které získaly víza České republiky, respektive použily Českou republiku k cestě do jiných zemí, kde se zapojily do nezákonné činnosti. Takové

⁴³ MVČR *Národní akční plán boje proti terorismu – Aktualizované znění pro léta 2007 – 2009*. Praha: MVČR, 2008, str. 30

zjištěné skutečnosti jsou vždy předmětem dalšího operativního rozpracování na území státu i v rámci mezinárodní spolupráce.⁴⁴

2.3.1.4 *Důsledky terorismu*

Selhání státních složek v oblasti prevence terorismu, může mít za následek přímé úspěšné uskutečnění teroristického činu. Takovýto stav má na bezpečnost společnosti přímý a radikální dopad. V případě vykonání teroristického činu je již bezpečnost narušena, a tato situace společnost dalekosáhle ovlivňuje. Klesá důvěra v bezpečnostní aparát státu a vládu (Policie, státní informační služby, armáda), protože ten nebyl schopen teroristickému činu zabránit a zajistit tak bezpečnost. Pokud se teroristický čin skutečně uskutečnil, jeho cílem bylo dle všech dostupných definic s největší pravděpodobností (velké) shromáždění nezúčastněných (chceme – li nevinných) lidí. Mluvíme – li o útoku s následkem úmrtí (ať už libovolného počtu jednotlivců) pomocí výbušnin, střelných zbraní či zbraní hromadného ničení, následuje šok a volání po nápravě. V případě předsudků většinové společnosti vůči minoritní skupině společnosti může dojít k nepodloženému obviňování ze spáchání trestného činu, mohou nastat nepokoje. Selhání prevence terorismu může mít na stav společnosti dalekosáhlé následky: nepokoje ve společnosti, hromadná paranoia, volání po změně formou obměny vlády, politická krize, nepodložené předsudky vůči skupinám obyvatel atd. Vyspělé západní státy mají jasný postoj – s terorismem nevyjednávat a tvrdě proti němu bojovat.

Trvalejší charakter těchto činů může mít i ekonomické následky. Země, které bezpečnostní situaci v této oblasti nezvládly, se musí potýkat s odlivem zahraničních turistů, což nutně znamená zhoršení či dokonce propad ekonomické situace dané země, což zase řetězově vyvolává další problémy. V oblastech se špatnou bezpečnostní situací a nezvládnutým, nevčas podchyceným bojem proti terorismu, klesá důvěra investorů, což se opět logicky pojí se zhoršováním ekonomické situace. Leckdy to může znamenat „rozkolísání hospodářství jako celku“.⁴⁵ Základním předpokladem úspěšného boje proti terorismu je především prevence, připravenost, vycvičený bezpečnostní aparát (Policie, armáda) a mezinárodní spolupráce a informovanost.

⁴⁴ MVČR *Národní akční plán boje proti terorismu – Aktualizované znění pro léta 2007 – 2009*. Praha: MVČR, 2008, str. 4

⁴⁵ MVČR *Národní akční plán boje proti terorismu – Aktualizované znění pro léta 2007 – 2009*. Praha: MVČR, 2008, str. 5

2.3.1.5 Bezpečnost ČR před terorismem

Boj proti terorismu je nutno chápat souvisle a globálně. Česká republika je zapojena do globálního boje proti terorismu a dle Národního akčního plánu boje proti terorismu Česká republika trvale posiluje svou bezpečnostní spolupráci se státy, které terorismu úspěšně vzdorují, ve snaze poučit se z jejich postupů.⁴⁶ Důležité je zapojení do těchto aktivit na mezinárodní úrovni, zejména po linii Evropské unie, což ČR činí. Nebezpečnost terorismu je více než jasná a nutnost protiopatření stejně tak. V dnešním globálně propojeném světě a angažovanosti ČR v mezinárodních strukturách se riziko teroristického útoku na území ČR zvyšuje, avšak jeho hrozba není aktuálně vysoká. Česká republika je na riziko terorismu připravena odpovídajícím způsobem. Nejlépe současný stav vystihuje stanovisko MVČR: *„Úroveň připravenosti České republiky na případný teroristický útok na jejím území nebo proti jejím zájmům v zahraničí je možné označit za odpovídající. Přitom je třeba zdůraznit, že současná situace v České republice je z hlediska teroristických projevů klidná. Česká republika se za dobu své existence nestala dějištěm žádné akce, kterou lze jednoznačně označit za teroristický útok. Zároveň neexistují žádné příznaky toho, že by se mohla dějištěm takového útoku bezprostředně stát. Vzhledem k zapojení státu do současné fáze protiteroristického úsilí a v souvislosti se členstvím země v Evropské unii a Severoatlantické alianci je ovšem třeba případná rizika nepodceňovat a odpovídajícím způsobem se na ně připravovat. Veškerá protiteroristická opatření, ke kterým je v České republice přistupováno, jsou koncipována s respektem k ochraně základních lidských práv a svobod.“*⁴⁷

⁴⁶ MVČR Národní akční plán boje proti terorismu – Aktualizované znění pro léta 2007 – 2009. Praha: MVČR, 2008, str. 6

⁴⁷ URL: <http://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnost-a-prevence-bezpecnostni-hrozby.aspx>

2.3.2 Kriminalita

Kriminalita je porušení pravidel nebo zákonů, za které může vládnoucí autorita (pomocí mechanismů jako např. právní systém) udělit trest. Jednotlivá lidská společenství mohou kriminalitu definovat rozdílně, avšak obecně se o kriminalitě dá hovořit jako o veškerém páchání přestupků nebo trestných činů, čili jednání v rozporu s platným zákonem. Zatímco každý trestný čin porušuje zákon, ne každé porušení práva se počítá jako trestný čin (příklad: porušení smlouvy může být posuzováno jako trestný čin nebo jako přestupek⁴⁸).

2.3.2.1 Stát proti kriminalitě

Při porušení platných zákonů má suverénní stát prostředky k tomu, aby kriminalitu potrestal. Institucionalizovaným právním systémem, který má stát k dispozici, může stát prostřednictvím svých zástupců nutit společnost přizpůsobit se a jednat dle platných zákonů, aby se zachoval pořádek, případně bezpečnost, atd. Jakékoliv porušení zákonů a jednání v rozporu s nimi odpovídá definici kriminality a postihuje se v závislosti na závažnosti přečinu.⁴⁹

Stát využívá v praxi různých mechanismů k regulaci (ať už k něčemu nabádá či odrazuje) chování jednotlivců ve společnosti. Instituce státu upravují chování společnosti a jednotlivců této společnosti tak, aby bylo dosaženo co nejlepšího možného stavu. Stát přijímá a implementuje zákony, jejichž dodržování poté od společnosti vyžaduje, prosazuje, a za porušení uděluje tresty, čímž sleduje dosažení prevence kriminality. K vynucování a k dohledu nad dodržováním práva používá stát orgány schopné tuto funkci plnit, v první řadě je to policie dohlížející na pořádek a dodržování zákonů přímo, a justice, která případné přečiny (trestné činy, spory aj.) řeší soudní cestou.

Co se týče Policie české republiky, jedná se o jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor, jehož základním posláním je služba veřejnosti. Jejím úkolem je chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, přímo použitelnými předpisy Evropských společenství nebo mezinárodními smlouvami, které

⁴⁸ URL: <http://en.wikipedia.org/wiki/Criminality>

⁴⁹ URL: <http://en.wikipedia.org/wiki/Criminality>

jsou součástí právního řádu.⁵⁰ Jedná se o základní prostředek k udržování pořádku a bezpečnosti na území České republiky. Vyplyývá to už ze samotných cílů Policie České republiky:⁵¹

- 1) chránit bezpečnost a pořádek ve společnosti
- 2) prosazovat zákonnost
- 3) chránit práva a svobody osob
- 4) preventivně působit proti trestné a jiné protiprávní činnosti a potírat ji
- 5) usilovat o trvalou podporu a důvěru veřejnosti

Úřady stanovují pravidla a sankce, na základě kterých se utvoří systém trestního soudnictví. Právní sankce se liší v závislosti na závažnosti přečinů a mohou například zahrnovat dočasné odnětí svobody zaměřené na nápravu odsouzeného. V případě závažných trestných činů je možno udělit i trvalé tresty: odnětí svobody na doživotí, trest smrti. Níže je uvedeno nejčastější základní rozdělení kriminality:

- 1) Kriminalita dospělých - páčání přestupků nebo trestných činů dospělými osobami, tzn. osobami, které jsou starší než 18 let. V této skupině je třeba rozlišovat *mladé dospělé* (věkové rozmezí 18–24 let).⁵²
- 2) Kriminalita mladistvých (též *juvenilní delikvence*) – týká se věkové kategorie 15–18 let. V tomto období dospívání, které je považováno za kritické, se formují hlavní rysy osobnosti. Vliv vrstevníků je velmi silný, vytváří se party. Vytrhnout mladého člověka z takové party je často velmi nesnadné až nemožné. Nejčastější delikty mladistvých jsou:⁵³
 - násilí proti jednotlivci či skupině
 - opilství a výtržnictví
 - neoprávněné užívání motorového vozidla
 - rozkrádání, vandalismus
 - toxikomanie
 - prostituce
 - gamblerství

⁵⁰ Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2008, Praha 2008, str. 7

⁵¹ URL: <http://www.policie.cz/clanek/eticky-kodex-policie-ceske-republiky.aspx>

⁵² URL: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kriminalita>

⁵³ URL: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kriminalita>

- 3) Dětská kriminalita - (též *dětská delikvence, predelikvence, prekriminalita*) se týká věkové kategorie dětí do 15 let. Typickým znakem dětské delikvence je skupinovost, malá připravenost i promyšlenost. Jde o činy páchané převážně spontánně, méně často jde o plánované a předem připravené akce. Nežádoucí aktivity těchto jednotlivců (skupin) jsou směřovány převážně proti majetku, jde i o nežádoucí jednání ve spojení s drogovou závislostí, méně často se pak setkáváme s násilnými činy.

2.3.2.2 Postoj společnosti ke kriminalitě

Nálepka kriminality a k tomu přidružené sociální stigma obvykle implikuje jednání, které je pro společnost nebezpečné, případně nebezpečné i pro stát. Je tedy v nejlepším zájmu státu i společnosti takovému jednání předcházet a přečiny důsledně trestat a zachovat tak bezpečnost společnosti na přijatelné úrovni. Život ve společnosti a na území daného státu má svá pravidla, který je na základě pomyslné společenské smlouvy oprávněn jednotlivce porušující zákon trestat. Většinová společnost totiž žije spořádaně a kriminalita je v rozporu s bezpečností a prosperitou dané společnosti. Trestné činy ohrožují chod společnosti, protože ta je postavena na vzájemném respektování osobní svobody, nedotknutelnosti majetku, zkrátka na respektování zákona. Pokud by se všichni jednotlivci ve společnosti chovali dle zákona (což je bohužel utopická představa), bezpečnost by byla zaručena. Kriminalita však byla, je, a nejspíše i bude. Lidskou společnost provází, jako by snad byla její součástí. Trestná činnost je prováděna za účelem rychlého nabytí zisku, v afektu, jako gesto vzpoury proti autoritě systému, z pokřivené potřeby seberealizace, či z důvodu psychických nemocí (a v takovém případě je třeba konkrétnímu jedinci pomoci).

Dle výzkumu Centra pro výzkum veřejného mínění v březnu 2008 respondenti hodnotili vliv vybraných faktorů na páchání trestné činnosti. Dotázaným byly dány k posouzení příčiny sociální, psychické i biologické. Za nejvýznamnější příčinu kriminálního jednání respondenti označili sklon k agresivnímu chování (82 % zcela zásadní a významný) a neochotu pracovat (81 %). Duševní poruchu považuje za zásadní či významný důvod 40 % dotázaných.⁵⁴

Ať už se jedná o závažnou či lehčí trestnou činnost, je páchána lidmi, kteří na pravidla soužití ve slušné společnosti nepřistoupili (či na ni rezignovali). Jedinec páchající

⁵⁴ Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2008, Praha 2008, str. 9

úmyslnou, a v některých případech opakovanou, trestnou činnost není do dané společnosti správně začleněn. Jeho socializace se nezdařila. Znaky úspěšného procesu socializace jedince jsou zakotvené společenské normy dané společnosti, její hodnoty, správné vystupování a také sociální role svého společenského a kulturního okolí. Jedinec tedy vezme hodnoty společnosti za své. Jednou z takovýchto hodnot dnešní společnosti je i respektování práva a zákonnosti, čímž se zaručí soužití ve společnosti a tím i její vnitřní bezpečnost. Při respektování těchto hodnot žije společnost nerušeně a bezpečně, najdou se však jedinci tyto hodnoty porušující – jedinci nesocializovaní, či socializovaní do jisté míry špatným způsobem. Kriminalita tedy představuje pro bezpečnost, stabilitu a pořádek ve společnosti vážné riziko. Proto je nutné ji potírat. Stát svým občanům nabízí jisté výhody plynoucí z občanství daného státu a ze života ve společnosti. Za to však stát vyžaduje po každém jednotlivci, aby dodržoval státem určené zákony a choval se řádně. Kriminální chování je stát oprávněn trestat a musí tak činit už jen ze samotné nutnosti toho, aby byl stanoven příklad pro ostatní: trestné činy budou potrestány.

2.3.2.3 Srovnání kriminality v mezinárodním kontextu

Jistě nebude bez zajímavosti srovnat si výskyt kriminality v mezinárodním kontextu. Následující tabulka nabízí srovnání v celkovém počtu trestných činů v jednotlivých vybraných zemích.

Země/Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Anglie a Wales	5170843	5525024	5974960	6013759	5637511	5555174	5428273	4950671
Austrálie	1282454	1304567	1211611	1098103	963904	899781	875186	830953
Belgie	1001960	959370	1008384	1000908	1005435	989691	1009668	1002552
Bulharsko	148915	147022	146929	143921	142093	137800	136410	134685
Česká republika	391469	358577	372341	357740	351629	344060	336446	357391
Dánsko	504231	473290	491511	486174	474419	432704	425093	445271
Finsko	385797	361105	364717	367343	354453	339715	324575	343820
Chorvatsko	68378	78351	77905	80377	85416	79946	81049	75857
Irsko	73276	86633	106415	103462	99244	102206	103178	:
Itálie	2205782	2163826	2231550	2456887	2417716	2579124	2771490	2933146
Japonsko	2443470	2735612	2854061	2790444	2562737	2269293	2050850	:
Jižní Afrika	2581681	2608722	2666574	2638705	:	:	:	:
Kanada	2352768	2374811	2417444	2579172	2610971	2510461	2462641	2302900
Lucembursko	22816	22646	26046	26163	26907	25321	25913	28252
Maďarsko	450673	465694	420782	413343	418833	436522	425941	426914
Německo	6264723	6363865	6507394	6572135	6633156	6391715	6304223	6284661
Nizozemí	1328909	1379454	1401871	1369271	1319482	1255079	1218447	1214503
Norsko	306526	299714	319523	303824	287821	275684	277016	271712
Nový Zéland	427230	426526	440129	442489	406363	407496	424134	426380
Polsko	1266910	1390089	1404229	1466643	1461217	1379962	1287918	1152993
Rakousko	560306	522710	591584	643286	643648	605272	589495	594240
Rusko	2952367	2968255	2526305	2756398	2893810	3554735	:	:
Řecko	369137	439629	441138	441839	405627	455952	463750	423422
Severní Irsko	119912	139786	142496	127953	118124	123194	121144	108468
Skotsko	423172	421093	427034	406979	438121	417785	419257	385509
Slovensko	88817	93053	107373	111893	131244	123563	115152	110802
Slovinsko	67618	74794	77218	76643	86568	84379	90354	88197
Srbsko	106020	121672	95638	90419	99866	102093	99244	104862
Španělsko	1852858	2052492	2183457	2144155	2141295	2230906	2267114	2309859
Švédsko	1214968	1189393	1234784	1255371	1248743	1241843	1224958	1306324
USA	11608070	11876669	11878954	11826538	11679474	11565499	11401611	11251818

Tabulka č. 2 – Kriminální činy ve vybraných zemích zaznamenané policií⁵⁵

Z tabulky č. 2, jejímž zdrojem jsou statistické stránky EU Eurostat, je možno vyčíst celkové počty kriminálních činů v daných zemích, které policie zaregistrovala. Tabulka pokrývá údaje vybraných zemí během období 2000 – 2007 (seřazeno abecedně dle názvů zemí). Buňky, ve kterých je uvedena dvojtečka, jsou údaje pro danou zemi v konkrétním

⁵⁵ Eurostat, URL: <http://nui.epp.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

roce nedostupné. Jedním z hlavních faktorů ovlivňujících počet kriminálních činů je velikost státu, respektive počet jeho obyvatel. Údaje u České republiky vykazují z období 2000 na období 2001 relativně prudký pokles, poté mírný nárůst s následně stabilizovanou situací až do období 2006, po kterém následuje opět mírný nárůst počtu kriminálních činů.

2.3.3 Organizovaný zločin

Organizovaný zločin je specifickým druhem kriminality a v současné době představuje nejzávažnější a nejnebezpečnější společenský patologický jev. Od jiné trestné činnosti se organizovaný zločin poněkud liší. Hlavní cíl skupin páchajících organizovaný zločin je dosahování vysokých zisků, k čemuž tyto skupiny využívají nelegální a pololegální metody, které dosažení těchto zisků garantují. Dále vyvíjejí další aktivity, díky kterým si členové těchto skupin zajišťují, pokud ne dominantní, tak alespoň rovné postavení mezi skupinami podobného typu. Dále zajišťují podmínky pro příznivý rozvoj aktivit, zajištění beztrestnosti a bezpečnosti.⁵⁶ Organizovaný zločin je typický snahou dosáhnout maximálního zisku při minimálních nákladech. Skupiny páchající organizovaný zločin nezřídka usilují i o získání společenského či politického vlivu.

2.3.3.1 Postoj státu k organizovanému zločinu

Z hlediska státu představuje organizovaný zločin jedno ze závažných bezpečnostních rizik, které ohrožuje stabilitu světového hospodářského systému. V případě některých států může tento patologický jev ohrožovat i politický systém samotný. Dle MVČR je na území ČR organizovaný zločin typický činnostmi jako výroba, pašování a distribuce drog, daňové podvody, praní špinavých peněz, korupce, padělání, mezinárodní obchod se zbraněmi a výbušninami, organizované krádeže automobilů, bankovní podvody a loupeže.⁵⁷

Je typické, že skupiny páchající organizovaný zločin jsou přímo napojeny na podobné skupiny v zahraničí, což nutně znamená orientaci organizovaného zločinu na našem území na aktuální trendy mezinárodního organizovaného zločinu. S aktivitami takovýchto skupin souvisí i přidružené činnosti, které dle Vykopalové souvisí se ziskem, jeho výší a rychlostí jeho dosahování, tj. nutnost náležitého „ošetření zisku“, tedy

⁵⁶ Článek VYKOPALOVÉ, H *Facultas Iuridica 1 – 1999*. Olomouc: Univerzita Palackého Olomouc, 1999, str. 165

⁵⁷ URL: <http://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnost-a-prevence-bezpecnostni-hrozby.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

„vyprání“ těchto peněz, aby mohla být zajištěna další existence této organizace a podmínky uvedené výše: beztrestnost, vlastní bezpečnost, možnost dalšího rozvoje a postavení.⁵⁸

Právě v oné beztrestnosti, vlastní bezpečnosti a jakési „nadřazenosti nad zákonem“ tkví nebezpečnost pro společnost. Nelegální aktivity přímo či nepřímo negativně ovlivňující společnost, které jsou v některých případech státem nepodchyceny kvůli zmiňovaným znakům, v sobě nesou největší riziko. Dle MVČR má domácí organizovaný zločin potenciál působit dlouhodobě a je schopen ovlivňovat veřejný život, ekonomickou sféru, legislativní proces (zákonný i podzákonný proces) a státní správu České republiky.⁵⁹

2.3.3.2 *Důsledky organizovaného zločinu a jeho vývoj*

Stát s organizovaným zločinem bojuje, je mu to však znesnadňováno tím více, čím je daná skupina páchající organizovanou trestnou činností lépe organizovaná a čím větší pole působnosti a rozsah má (případně pokud je navíc z větší či menší části prorostlá do státního aparátu). Rozvinutý organizovaný zločin prorůstá nejen do každodenního společenského života, ale i do politiky a tehdy se zjeví jeho nejnebezpečnější forma. Prorůstání organizovaného zločinu státním aparátem či legislativními orgány může mít za následek přímé ovlivňování chodu státu a jeho manipulaci ve prospěch zájmů organizovaného zločinu. Zmanipulovaná justice může mít za následek propouštění či snižování trestů zločinců zapletených do organizované trestné činnosti, kteří by jinak bez manipulace organizovaného zločinu byli jednoznačně odsouzeni k tvrdému žaláři. Dle Vykopalové je jednou z cest dosahování maximálních zisků, zajištění vlastní bezpečnosti a beztrestnosti, pronikání organizovaného zločinu do oficiálních společenských struktur cestou kompromitování a korupce nebo kontrolou pozic ve strategicky důležitých společenských, hospodářských a politických oblastech.⁶⁰ Takovéto projevy jsou poté širokou laickou veřejností těžko rozeznatelné, protože mají masku oficiálnosti a legitimacy. Velké riziko představuje zasahování organizovaného zločinu ve sféře destabilizace fungování hospodářství státu, které jsou důsledkem praktik jako např. zavádění násilných prvků do obchodních vztahů (což má za následek porušování pravidel veřejné obchodní

⁵⁸ Článek VYKOPALOVÉ, H *Facultas Iuridica 1 – 1999*. Olomouc: Univerzita Palackého Olomouc, 1999, str. 165 - 166

⁵⁹ *Koncepce boje proti organizovanému zločinu 2008 – 2011*, URL: <http://www.mvcr.cz/soubor/koncepce-boje-proti-organizovanemu-zlocinu-2008-2011-pdf.aspx>, str. 3

⁶⁰ Článek VYKOPALOVÉ, H *Facultas Iuridica 1 – 1999*. Olomouc: Univerzita Palackého Olomouc, 1999, str. 166

soutěže). Riziko dále spočívá v destabilizaci základních společenských, ekonomických a sociálních institucí. Veškeré tyto praktiky jsou zaměřeny hlavně na základní cíl skupin organizovaného zločinu – dosahování neúměrně velké zisku. Ve státní sféře při manipulaci a destabilizaci státních struktur se tyto manipulace významnou měrou podílejí na negativním ovlivňování společnosti (potažmo veřejnosti). Co se týče samotné náplně aktivit skupin organizovaného zločinu, ty jsou na území ČR registrovány v různých oblastech. Náleží mezi ně především výroba, pašování a distribuce drog, daňové podvody, útok na státní majetek, organizování prostituce a obchod s lidmi, organizování nelegální migrace, padělání měny, zboží a porušování autorských práv, praní špinavých peněz, vydírání a vybírání poplatků za „ochranu“, korupce, padělání, mezinárodní obchod se zbraněmi a výbušninami, organizované krádeže automobilů, bankovní podvody a loupeže.⁶¹

Vývoj násilné trestné činnosti v ČR dle vybraných druhů kriminality							
Druh kriminality	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Vraždy celkem:	279	234	234	232	227	186	231
Loupeže	4644	4321	5434	5443	5931	5368	4613
Loupeže na finančních institucích	55	51	34	65	176	182	170
Úmyslné ublížení na zdraví	7194	7065	7321	6853	7180	6439	5765
Nebezpečné vyhrožování	2878	3124	2770	2552	2700	2493	2049
Vydírání	1979	1908	2093	1835	1786	1608	1292
Násilné činy celkem:	21 966	21 709	23 555	22 358	23 579	21 684	19 171

Tabulka č. 3 - Vývoj násilné trestné činnosti v ČR dle vybraných druhů kriminality.⁶²

Tabulka č. 3 výše mapuje data přímo či nepřímo související s organizovanou trestnou činností. Data nevykazují sestupné ani vzestupné tendence, za zmínku však stojí velmi podobné číslo počtu vražd v letech 2001 – 2004. Je nutno podotknout, že data zahrnují jak trestné činy spojované s organizovanou trestnou činností, tak i činy z oblastí

⁶¹ *Koncepce boje proti organizovanému zločinu 2008 – 2011*, URL: <http://www.mvcr.cz/soubor/koncepce-boje-proti-organizovanemu-zlocinu-2008-2011-pdf.aspx>, str. 3

⁶² *Koncepce boje proti organizovanému zločinu 2008 – 2011*, URL: <http://www.mvcr.cz/soubor/koncepce-boje-proti-organizovanemu-zlocinu-2008-2011-pdf.aspx>, str. 52

jiných. Tabulka však poskytuje dostatečná referenční data pro sledování vývoje organizovaného zločinu. Aktuálnější data bohužel nejsou k dispozici.

Organizovaný zločin se svých cílů snaží dosahovat pomocí vyhrožování, vydírání, úplatkářství, neprůhledného lobbování či dokonce dosazování lidí do funkcí při obcházení platných pravidel a zákonů. Zákonost je tehdy v daném státě odsouvána na druhou kolej a do popředí se za oponou neprůhlednosti kladou zájmy pochybných subjektů. V takto „nemocném“ státním aparátu bují další podhoubí pro korupci a dovolání se spravedlnosti je pro obyčejného občana, jednotlivce, stále těžší. Vyspělé státy světa samozřejmě mají postupy, jak proti organizovanému zločinu bojovat a více či méně úspěšně je aplikují. Odhalování a boj s organizovaným zločinem není jednoduchá záležitost. Ba právě naopak – jedná se o běh na dlouhou trať, zejména má – li vše proběhnout na základě platných zákonů.

2.3.4 Extremismus

2.3.4.1 Definice a podstata extremismu

Extremismus představuje další z velice závažných rizik pro bezpečnost společnosti. Ať už se hovoří o náboženském, či v kontextu ČR více častém politickém extremismu (zejména krajní pravice), jedná se dle obecné definice⁶³ o jednání, ideologie či skupiny mimo hlavní (střední) proud společnosti, kterým je připisováno porušování či neuznávání základních etických, právních a jiných důležitých společenských standardů, zejména ve spojení s verbální nebo fyzickou agresivitou, násilím nebo hrozbou násilí, historickým revizionismem, sociální demagogií, motivované zejména rasovou, národnostní, náboženskou, třídní nebo jinou sociální nenávistí. MVČR definuje extremismus jako vyhraněné ideologické postoje, které vybočují z ústavních, zákonných norem, vyznačují se prvky netolerance, a útočí proti základním demokratickým ústavním principům, jak jsou definovány v českém ústavním pořádku. Mezi tyto principy patří: úcta k právům a svobodám člověka a občana, svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát, nezměnitelnost podstatných náležitostí demokratického právního státu, svrchovanost lidu, volná soutěž politických stran respektujících základní demokratické principy a odmítajících násilí jako prostředek k prosazování svých zájmů, ochrana menšin při rozhodování většiny, svoboda a rovnost lidí v důstojnosti a právech, nezadatelnost, nezczizitelnost, nepromlčitelnost a nezrušitelnost základních práv a svobod bez rozdílu

⁶³ URL: <http://en.wikipedia.org/wiki/Extremism>

pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národního a sociálního původu, příslušnosti k národnosti nebo etnické menšině, majetku, rodu, nebo jiného postavení.⁶⁴

2.3.4.2 Pravicový extremismus a jeho rozdělení

Rád bych se v této podkapitole věnoval zejména extremismu politickému, který je v ČR rozhodně více četný, než takřka nulový náboženský extremismus. Řekne – li se v ČR slovo „extremismus“, většině občanů ČR se vybaví krajní pravicový extremismus. Ultrapravice je v ČR ze všech extremistických hnutí nejvíce patrná, ačkoliv v ČR evidují státní orgány i extremismus jiného druhu, např. levicový – anarchismus. Obecně se ČR tedy vyskytuje extremismus pravicový, jenž je inspirován a používá v první řadě nacionální, rasovou a etnickou zášť, sympatizující s historickým fašismem nebo nacismem a extremismus levicový, který je motivován především záští sociální, třídní, antikulturní, sympatizující s historickým komunismem nebo anarchismem.⁶⁵ Politický extremismus se tradičně dělí na pravicový a levicový, přičemž o zařazení konkrétnějších hnutí do těchto skupin však nepanuje jasná a úplná shoda. Obecný a rozšířený pohled na věc rozděluje některé marxisticko-leninské skupiny a ideologie řazené k levicovému extremismu, neonacisté a další rasistická hnutí zpravidla k pravicovému extremismu. Anarchismus bývá řazen k levicovému extremismu. Rozlišení a rozdělení jednotlivých skupin ultrapravice však není jednoznačné a samotný pojem ultrapravice neoznačuje konkrétní skupinu či ideologii, ale množinu celé řady ideologických proudů. Jan Charvát, expert na problematiku politického extremismu, tvrdí o rozdělení ultrapravice následující: „Velmi obecně lze v současné době v rámci krajní pravice rozlišit tři hlavní proudy. Neonacismus, neofašismus a reakční populismus (jiní autoři používají i termín ultranacionalismus či nacionalistický populismus). Společné všem těmto proudům je příklon k autoritářství, xenofobii a agresivitě. Odlišuje je, alespoň teoreticky, přístup k rasismu (populisté ho verbálně odmítají, neofašisté vychází z kulturního rasismu, neonacisté z biologického) a nacionalismu (populisté i neofašisté ho akceptují, neonacisté s ním mají problém). Tyto odlišnosti existují v teoretické rovině, v rovině ideologií. V praxi ale vidíme velmi často přerůstání xenofobie do rasismu u všech subjektů krajní pravice, stejně jako odvolávání se na nacionalismus. Je to způsobeno tím, že jen velmi malá část příznivců krajní pravice má

⁶⁴ URL: <http://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>

⁶⁵ URL: <http://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>

skutečně ujasněné své ideologické ukotvení. Pro většinu z nich je důležitější image a násilí.“⁶⁶

2.3.4.3 Pravicový extremismus v ČR a rizika, která přináší

Pro společnost nejvíce nebezpečné rysy (nejen) pravicového extremismu představuje snaha oslabit demokracii a potenciál ji zničit. V případě nepodchycení a podceněné represi těchto společností ohrožujících skupin vyznávajících tyto ideologie by mohlo vést až ke zničení současného politického systému. Skupiny vyznávající podobné ideologie by rozpoutaly teror, pokud by získaly moc. Další hrozba spočívá v nerespektování koncepce základních lidských práv, cíleném šíření strachu mezi skupiny lidí nezapadající do koncepce těchto ideologií a ohrožování těchto lidí. Další hrozby extremismu spočívají v násilných činech prováděných z nenávisti, včetně vražd. Takovéto činy pramení v nesnášenlivosti a v racionálně a objektivně nepodložených důvodech a předsudcích vůči odlišným skupinám lidí či jednotlivcům. Obvykle se jedná o činy mající původ v rasové nesnášenlivosti, v xenofobii, či prostě v nízkém pudu potřeby násilí.

V České republice jsme byli v nedávné době svědky rostoucího vlivu krajní pravice. Dle MVČR představuje narůstající radikalizace, profesionalizace a internacionalita extremistů bezprostřední, každodenní bezpečnostní hrozbu. Čelíme v jejich podání vysoce organizované a efektivní trestné činnosti, přesahující nejen hranice regionů, ale i hranice republiky. Kvůli násilí a strachu, který extremisté šíří, dalo Ministerstvo vnitra boji s nimi bezpečnostní prioritu.⁶⁷ V České republice na sebe pravicoví extremisté upozornili nejvíce několika incidenty, kde hlavní roli hrála rasová nesnášenlivost. Žhářské útoky na Romy a provokativní demonstrativní pochody neonacistů romskými sídlišti s cílem romskou menšinu zastrašit či vyprovokovat ke zkratovitému jednání, které by poté mohlo být použito proti nim, představují společně s částečnou maskou legitimacy krajní pravice v podobě dnes již rozpuštěné Dělnické strany za uplynulé roky jakousi kulminaci a horní úroveň „sinusoidy vývoje pravicového extremismu“. O této pomyslné sinusoidě hovoří opět Jan Charvát, odborník na politický extremismus: „Podle mých zkušeností se krajně pravicová scéna pohybuje po sinusoidě, kdy období relativního klidu střídá období aktivity. První vrchol byl na počátku 90. let a souvisel se vstupem tohoto fenoménu na české území. Zhruba od roku 1994 vidíme jistý pokles aktivit, který končí okolo roku 1999,

⁶⁶ URL: <http://respekt.ihned.cz/rozhovory/c1-38290490-o-extremismu-s-janem-charvatem>

⁶⁷ URL: <http://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnost-a-prevence-bezpecnostni-hrozby.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>

*kdy opět přichází vlna horečné činnosti, která končí zhruba v roce 2001. Od roku 2006 pak vidíme opětovný nárůst, který se v poslední době začíná opět utlumovat.*⁶⁸ Pokud se zamyslíme a zavzpomínáme na události poslední doby, dalo by se souhlasit s tvrzením, že jsme se v posledních letech, kdy proběhly výše zmíněné události, ocitli na jednom z vrcholů takovéto sinusoidy, kdy se v současné době situace opět uklidňuje.

Co se týče výskytů trestné činnosti spojené s extremismem, z celkového počtu 343 799 zjištěných trestných činů na území České republiky v roce 2008 bylo zaevidováno 217 trestných činů s extremistickým podtextem, tj. 0,06 % z celkového objemu zjištěné kriminality (0,05 % ve stejném období r. 2007).⁶⁹

Pravicový extremismus je pro společnost nebezpečný zejména svou hrubou a tupou povahou. Hlásá pokřivené myšlenky, které nemají reálného podložení na základě neopodstatněné nenávisti vůči všemu odlišnému. Rasová nesnášenlivost může být podnícena špatným chováním jednotlivců, na základě kterého poté jedinci s uzavřenou myslí odsoudí celou skupinu. Bohužel, existují případy, kdy si svou situaci samotné menšiny zhoršují samy, to však není důvod klesnout k rasismu a odsuzovat či vyzývat k diskriminaci celé skupiny. Ultrapravicové ideologie jsou ideologiemi násilí a zaslepené nesnášenlivosti. Ohrožují zdravou většinovou společnost a bezpečnost v ní.

2.3.4.5 Pravicoví extremisté – rozdělení

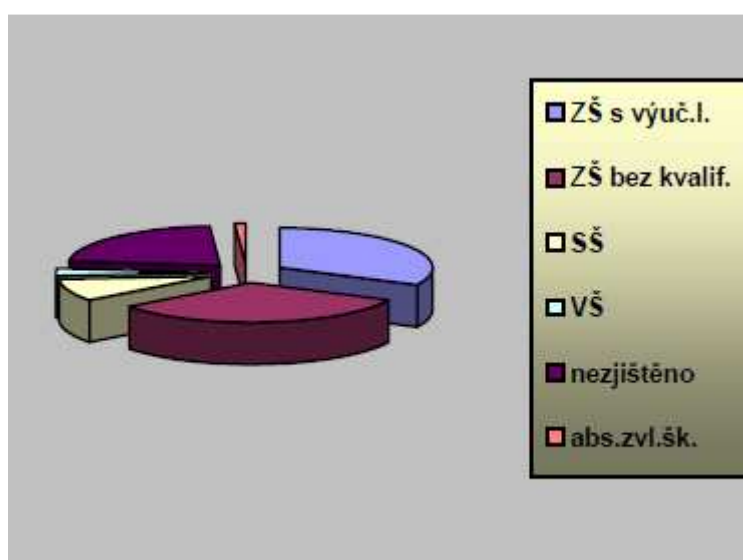
Valná část členské základny hnutí pravicového extremismu je tvořena jedinci, kteří vstupem do podobných organizací hledají alternativní sociální vazby, protože nebyli schopni navázat jiné. Členství v těchto organizacích naplňuje u těchto jedinců potřebu k seberealizaci, kterou nebyli schopni nalézt u ničeho smysluplnějšího. Jedná se o jedince, kteří věří myšlenkám, které hlásají konkrétní ultrapravicové organizace, nicméně častokrát se však v tomto ne zrovna na orientaci jednoduchém rybníčku neorientují ani oni sami. Omílají základní hesla, realizují svou agresi a směřují svou nenávist bez hlubšího zamyšlení proč vlastně a za jakým účelem proti menšinám či skupinám, které za nic nemohou. V nemalém procentu případů se jedná o jedince sociálně nevyspělé, citově deprimované a primitivní, kteří vůbec hlouběji nepřemýšlejí o tom, zda svým jednáním něco reálně změní, nebo zda je toto skutečně správná cesta. Ve většině případů jim však nejde o nic víc než s tlupou lidí stejných jako oni vybit svou agresi. Jedinci tohoto typu

⁶⁸ URL: <http://respekt.ihned.cz/rozhovory/c1-38290490-o-extremismu-s-janem-charvatem>

⁶⁹ MVČR *Strategie boje proti extremismu*. MVČR Odbor bezpečnostní politiky, Praha, 2009, str. 12

tvoří nejširší členskou základnu hnutí ultrapravicových organizací. Byla by však chyba bagatelizovat a házet do pytle primitivnosti a stupidity všechny. Že by to byla chyba, dokazuje už pouhý fakt, do jaké míry se jejich organizace profesionalizují, lépe organizují a snaží pronikat do legitimního veřejného života a politiky. Hlavní organizační struktury těchto hnutí dozajista tvoří lidé inteligentní, odhodlaní a zapálení – bohužel pro špatnou a společensky destruktivní věc. Zhodnotit zastoupení jednotlivých vrstev pachatelů zločinů s extremistickým podtextem nám pomůže následující graf, jenž nabídne i obrázek o složení extremistické scény.

Následující graf č. 2 hovoří jasně. Je však nutno podotknout, že mezi pachateli jsou zastoupeni jak aktivisté a sympatizanti pravicově extremistických hnutí, tak příslušníci majoritního obyvatelstva bez zjevné vazby na pravicově extremistické subjekty, v některých případech byli pachateli Romové. Co se týče samotných čísel, převažovali absolventi základní školy s výučním listem – 63 osob (32,3 %) a absolventi základní školy bez kvalifikace – 63 osob (32,3 %). Pachatelů se středoškolským vzděláním bylo 18 (9,2 %) a se vzděláním vysokoškolským 6 (3,1 %). Pachatelů – dětí a cizinců, u nichž nebylo vzdělání zjištěno, bylo 43 (22,1 %). Mezi pachateli byli rovněž 2 absolventi zvláštní školy (1 %). Prvopachatelů bylo 105 (53,8 %) a recidivistů 65 (33,3 %).⁷⁰ Graf tedy jasně ukazuje na „erudovanost“ a „osvícenost“ individuí, které sympatizují s extremistickými organizacemi.

Graf č. 2 – Skladba pachatelů trestné činnosti s extremistickým podtextem pro rok 2008.⁷¹

⁷⁰ MVČR *Strategie boje proti extremismu*. MVČR Odbor bezpečnostní politiky, Praha, 2009, str. 14

⁷¹ MVČR *Strategie boje proti extremismu*. MVČR Odbor bezpečnostní politiky, Praha, 2009, str. 14

Extremismus představuje hrozbu pro společnost, protože popírá demokratické principy a principy soužití slušné a bezpečné společnosti. Popírá, že na základní lidská práva má nárok každý. Národy se mohou navzájem obohacovat, neměly by se hledat důvody, proč je ten či onen méněcenný. Jediným měřítkem je charakter, dovednosti a schopnosti člověka – čili jeho osobnost. To co dokáže a jaký je. Ne to, jak vypadá, jakou má barvu pleti či jaké vyznává náboženství či názor. Na těchto základech se musí lidé navzájem hodnotit, ne na základě předsudků a primitivních nesnášenlivých násilnických ideologií. Pokud budeme tedy pravicově extremistická hnutí a její členy hodnotit podle správných měřítek, čili podle charakteru, dovedností, schopností, potenciálu vytvořit něco dobrého, společenského přínosu – pak jsou stoupenci tohoto extremismu naprostá spodina. Opájí se násilím a jakousi aurou strachu, která se kolem nich šíří, neváhají útočit, pokud vycítí slabost a strach. Útočí na každého, kdo se jim znelíbí – a nemusí to být zrovna jedinec jiné pleti, stačí, že není jako oni. Navenek silní a nebojácní, uvnitř zbabělí. Samotný fakt, že někdo věnuje své snažení a „potenciál“ do aktivit spojených s rasovou nesnášenlivostí, vypovídá samo o sobě. Násilí je pro tyto jedince prostředek k vystoupení z anonymity. Bez násilí by jedinci hlásící se k pravicově extremistickým ideologiím byly bezvýznamní. Selektivní diskriminace skupin a extremismus je jev, který nesmí být ve společnosti tolerován a stát proti těmto jevům naštěstí bojuje.

2.4 Ekonomicko – environmentální bezpečnost

Název této kapitoly je spojením dvou oblastí. Ekonomické bezpečnosti a bezpečnosti ekologické. Rozhodl jsem se tuto kapitolu pojmout takto a věnovat se těmto oblastem v úzkém spojení v rovině globální, poněvadž i když se dají obě oblasti popsat separátně, dle mého názoru spolu v určitém úhlu pohledu souvisí. Ekonomiky států čerpají své bohatství také ze životního prostředí a míra bohatství životního prostředí se promítá do hospodářské situace dané země. V této kapitole bude popsána oblast ekonomické bezpečnosti z pohledu státu, ale i Země jakožto celku, s přihlédnutím na životní prostředí a udržitelnost aktuální situace.

2.4.1 Definice pojmu ekonomická bezpečnost

Pro začátek bude jistě vhodné definovat pojmy ekonomická a ekologická (environmentální) bezpečnost. Ekonomická bezpečnost je stav, ve kterém ekonomika objektu, jehož bezpečnost má být zajištěna (státu, seskupení států, mezinárodní organizace

apod.), není ohrožena hrozbami, které výrazně snižují nebo by mohly snížit její výkonnost potřebnou k zajištění obranných i dalších bezpečnostních kapacit, sociálního smíru a konkurenceschopnosti objektu i jeho jednotlivých složek, tj. především jednotlivých podnikatelských subjektů na vnitřních i vnějších trzích.⁷² Z hlediska státu tedy znamená pojem ekonomická bezpečnost velice zjednodušeně řečeno udržovat v rámci mezí přijatelný státní dluh (v dnešním světě se již nedá říci, že jsou některé země zcela nezadlužené), hlídat stav veřejných financí a zodpovědně je alokovat. Ekonomická bezpečnost také úzce souvisí s tzv. ochranou ekonomiky, což je souhrn opatření k zajištění funkčnosti hospodářské a finanční soustavy státu, zajištění zdrojů pro řešení mimořádných a krizových situací a pro zabezpečení základních materiálních potřeb obyvatelstva a státu v době krizových stavů.⁷³

2.4.2 Definice pojmu environmentální bezpečnost

Pojem environmentální (či ekologická) bezpečnost znamená stav, kdy lidská společnost a ekologický systém na sebe vzájemně působí trvale udržitelným způsobem, jednotlivci mají dostatečný přístup ke všem přírodním zdrojům a existují mechanismy na zvládání krizí a konfliktů přímo či nepřímo spojených s životním prostředím. V tomto stavu jsou minimalizovány hrozby spojené s životním prostředím a způsobené přírodními nebo společností vyvolanými procesy (popř. jejich kombinací) ať už záměrně, nezáměrně nebo následkem nehody. Tyto hrozby mohou zapříčinit nebo zhoršovat již existující sociální napětí nebo ozbrojený konflikt. Absolutní většina z nich navíc nerespektuje státní hranice a často může působit globálně.⁷⁴

2.4.3 Počínání lidstva versus ekonomicko – environmentální bezpečnost

2.4.3.1 Expanze lidstva

Lidská společnost a lidstvo samotné je založeno na růstu. Podstata člověka je směřovat k růstu – růstů vlastní osobnosti, schopností, potenciálu, růstu majetku, profesního růstu. Lidstvo je přírodou naprogramováno k expanzi. Máme zakódováno, že čím více máme, tím lépe pro nás. Je to logické – čím více měli pravěcí lidé vody a potraviny, tím déle vydrželi a měli se lépe. Tento kód nás ovlivňuje i dnes. Populační trendy jsou ideálně směřovány rovněž k růstu – člověk má dáno, že populace musí růst, expandovat a

⁷² URL: <http://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnost.aspx>

⁷³ URL: <http://www.mvcr.cz/clanek/ochrana-ekonomiky.aspx>

⁷⁴ URL: <http://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnost.aspx>

rozvíjet se. Stejně tak je nastavena pravděpodobně drtivá většina činnosti, které se člověk věnuje. Tato potřeba je člověku dána od přírody. Člověk se touží zlepšovat, rozvíjet se a v dnešní většinové konzumní společnosti je atakován masážemi, že potřebuje mít stále více a více majetku, peněz, zkrátka stále více konzumovat – přirozená podstata člověka shromažďovat za účelem přežití je nafukována reklamou a konzumním stylem života, kdy jsme nuceni mít přebytek. Lidstvo se množí, nicméně planetu Zemi máme jen jednu a ta je už nyní možná chováním člověka k přírodě nenávratně pro budoucí generace zničena. Doufáme, že tomu tak není, hodnocení ponechme expertům, avšak vymírání druhů, globální oteplování, znečištění vody, kácení lesů a další rizikové faktory nás v oblasti názoru na budoucnost planety a lidstva táhnou do hlubin skepse - či „pouhé“ reality?

Lidstvo se množí, počty obyvatel neustále narůstají. Jsme nastaveni na růst v každé oblasti a povzbuzováni k němu. Ekonomika je na tom stejně. Ideálně by měla stále růst. Ale kam? Kde je hranice? Jak je možné neustále se rozvíjet, vytvářet zisk, když zdroje jsou limitované? Události současné ekonomické krize bolestivým způsobem naznačily, že někde je chyba. Veliká. Není možné vytvářet zisk tam, kde už je potenciál vyčerpán. Firmy vyrábějící automobily se podle všech dostupných indikátorů svého byznysu vzdát nechtějí. Ekonomická krize a dění ve světě ukázalo, že poptávka po automobilech již není tak velká jako dříve. Tento jeden příklad za všechny ukazuje, že není možné stále vyrábět stejné množství výrobků se zachováním alespoň stejných (dle firemních koncepcí a plánů ideálně však vyšších) zisků, když výrobky nebude mít kdo kupovat. Co hodlají tyto firmy dělat, až prodají automobil i – ad absurdum řečeno – poslednímu člověku na planetě a nebude již komu prodávat? Na prodejích jsou totiž podobné firmy založeny. A bohužel, na stagnujícím automobilovém průmyslu jsou založeny ekonomiky několika států. Jedná se samozřejmě o velice zjednodušený příklad, ale základní ideu nastiňuje dostatečně. Člověk je nastaven na růst a expanzi, shromažďování majetku nad své potřeby. Pokud má člověk možnost, žije konzumně. Ať už záměrně, či je do toho vtažen. Je vůbec v dnešní moderní společnosti možné odolávat konzumnímu stylu života? Chceme – li v současné společnosti žít normálně a nikoliv jako podivínští poustevníci, nutně alespoň v malé míře musíme konzum přijmout. K práci potřebujeme techniku a technologie, na ní se váže spousta dalších věcí, spousta věcí je potřeba pro volný čas – potřebujeme je? Ne. Potřebujeme jídlo, vodu, přístřeší. Ale potřebujeme také žít – žít, ne přežívat. Proto se také z větší či menší části stáváme obětmi konzumu.

Moderní společnost dneška skutečně žije svým počínáním, nakládáním se zdroji a chováním k planetě na dluh budoucích generací. Využíváme zdroje tak intenzivním způsobem, že ty obnovitelné se prakticky nestačí obnovovat. A neobnovitelné zdroje? Co bude, až neobnovitelné zdroje dojdou? Doufejme, že technologie a věda, na které lidstvo tolik sází, přijdou s nějakým řešením. Co je však alarmující, je fakt, že rozdělení bohatství na planetě Zemi není rovnoměrné. Na jedné straně existuje civilizace opájející se technologiemi, nadbytkem a nevyužívaným přebytkem, na druhé straně světa živoří lidé, kteří den co den bojují o vodu a o něco do úst. A leckdy ani to nemají. Chudoba silně kontrastuje s oblundným nadbytkem, který sám sebe tráví a žene Zemi do záhuby. I planeta samotná dává najevo, že ji lidstvo ničí. Globální oteplování je jen špičkou pomyslného ledovce. Lidstvo je nastaveno na růst, avšak svůj postoj a dosavadní způsoby bude muset radikálně přehodnotit, bude – li chtít přežít na jediné planetě, kterou máme. Množit se donekonečna nemůžeme, nemáme na to dostatečný prostor, nemáme na to dostatečné zdroje. Planetu Zemi lidstvo plundruje o zdroje již stovky let. Některé zdroje se obnoví, některé ne. Co bude lidstvo dělat, až vyčerpá v dnešní době esenciální zdroje (ropa)? Žijeme na dluh budoucnosti a budoucích generací. O co horší je, že si to uvědomujeme a nic pro nápravu nečiníme. Planetu Zemi usilovně a soustavně ničíme. O situaci lidstvo ví, ale je k ní jaksi záměrně slepé. Zajímá jej jen růst ekonomik a blahobyt. Nevnímáme, že se možná řítíme do záhuby. Budeme chvíli v blahobytu, ale až se Země zhroutí, budeme přesně na opačné straně blahobytu. Proč je k tomu lidstvo slepé?

2.4.3.2 Lidstvo – riziková společnost?

Ve své době revolučním pohledem toto vyjádřil německý sociolog Ulrich Beck, který tuto problematiku popsal v díle „Riziková společnost: Na cestě k nové moderně.“ Beck přichází s originální myšlenkou „rizikové společnosti“. Důvod oné slepoty lidstva vůči rizikům a hrozbám, které produkuje svým snažením dosáhnout růstu za nadměrného využívání a poškozování životního prostředí, by se dal dle Becka vysvětlit následovně. Dle Beckovy ideje moderní společnost (potažmo lidstvo) produkuje rizika, která se mu vymkla z rukou, a již tato rizika není schopna řešit.⁷⁵ Proto se je raději snaží ignorovat, legitimizovat, či z nich dokonce přímo získat zisk. Beck nastiňuje ztrátu možností regulace a o ztrátě racionality, či o jejím jakémsi zastření. Rizika tu hmatatelně jsou, ale jsou bagatelizována, ignorována a legitimizována. Vždyť se vlastně nic závažného neděje, předstírá se. V rozporu s racionalitou a základním pudem sebezáchovy lidstvo stále

⁷⁵ BECK U. *Riziková společnost: na cestě k jiné moderně*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004, str. 72

zvyšuje produktivitu, žene ji do závratných výšin rizik i za cenu vlastního zničení. Lidstvo tento problém zároveň vnímá, ale s krčením ramen jej odsouvá a předstírá, že není. Beck dále tvrdí, že lidstvo produkuje nová rizika sociálně neohraničitelné povahy – zatímco rizika chudoby a strádání z bídy zasahovala jen část populace, rizika věku atomových bomb postihují bez rozdílu všechny.⁷⁶ Ohraničitelnost těchto rizik a odhadnutí jejich dopadů je však prakticky nemožné (hovoříme o přesném ohraničení). Toto, včetně oné slepoty k nakládání se životním prostředím, představuje jakási neviditelná rizika (či uměle zneviditelněná?), která jsou neviditelná hlavně kvůli bagatelizování a předstírání, že je vše v pořádku, či prostě kvůli ztíženému obecnému vnímání (atomové bomby přece nikdy padat nebudou). Ano, v oblasti environmentální jsou podnikány jisté kroky k nápravě, ty jsou však k smíchu ve srovnání s realitou na prahu zplundrování postavené Země. Jak je možné, že smlouvy o omezování emisí podepsaly všechny státy, kromě „nejmocnějších“ USA? USA svou politikou ovlivňují celý svět, volají po nápravě věcí ve všech možných oblastech, ale otázky environmentální podle všeho silně ignorují. USA má zásadní vliv na dění ve světě, nabízí se tedy otázky, proč nepřispějí ke snižování emisí. USA společně s Čínou produkují 41 % světových emisí.⁷⁷ Aktuální obraz nám podají údaje vyjádřené v měrných emisích. Těmi se rozumí poměrový ukazatel vztahující absolutní hodnotu emisí CO₂ na jednoho obyvatele či jednotku HDP.

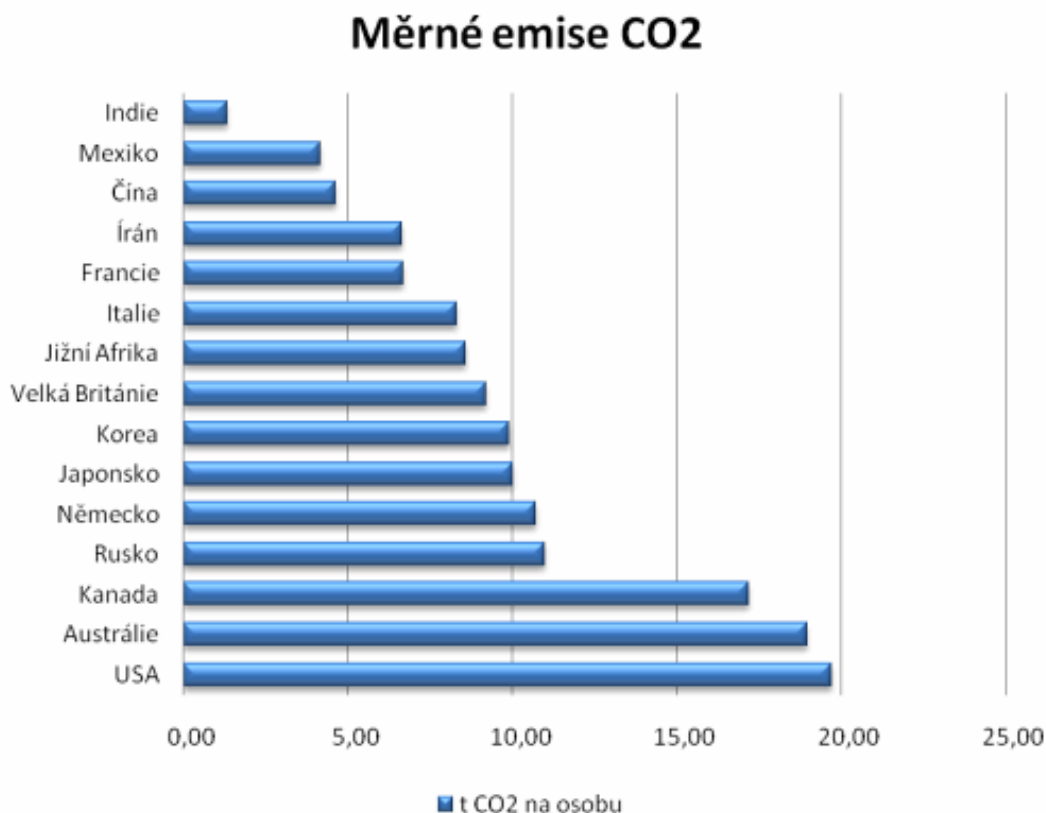
Přijmeme-li totiž za svou tezi, že každý jedinec má právo spotřebovat stejný díl z celosvětově dostupných primárních energetických zdrojů, znamená to, že „má právo“ stejným dílem produkovat i skleníkové plyny. Z toho důvodu je nejvíce vypovídajícím ukazatelem produkce CO₂ přepočítaná na jednu osobu.⁷⁸

⁷⁶ BECK U. *Riziková společnost: na cestě k jiné moderně*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004, str. 46-50

⁷⁷ URL: <http://energie.tzb-info.cz/t.py?t=2&i=6123>

⁷⁸ URL: <http://energie.tzb-info.cz/t.py?t=2&i=6123>

Z grafu z roku 2007 je jasné patrné, že největším producentem emisí na světě je právě USA. Abychom však dostáli aktuálnosti, zdroj dodatečně uvádí, že v roce 2009 Austrálie USA předešla a je na prvním místě, USA jsou na druhém ihned v závěsu.⁷⁹ Země jako Korea, Velká Británie a Japonsko produkují o 50 % měrných emisí na osobu méně, než USA. Jak již bylo uvedeno – změny k lepší v environmentální oblasti jsou prováděny, ale nejsou dostatečné a v globálním obraze jsou snad i k smíchu.

Graf č. 3 – celosvětové měrné emise CO₂⁸⁰

Ulrich Beck se tohoto tématu ve své knize Riziková společnost opět dotkl velice trefně. Tvrdí, že tím, že společnost stanoví jakési limity emisí vyjadřující přijatelnost znečištění, tak tím připouští, že smog a poškození kvůli emisím je vlastně do jisté míry tolerovatelné a „neškodné“ (je přece povolené...). Míra poškození způsobená životnímu prostředí je ve většině případů prakticky nevratná, proto společnost jednoduše zvýší práh nebezpečnosti. Nadměrná spotřeba fosilních paliv a další zdrojů se tak stane bezpečnou. Stanovováním takovýchto povolených hranic emisí pak nutně navozuje iluzi, že ten, kdo emisní nařízení dodržuje, vlastně vůbec neznečišťuje. Dodržuje totiž limity. Ale není to pravda. Dle Becka toto i veškeré další poškozování životního prostředí souvisí s postojem

⁷⁹ URL: <http://energie.tzb-info.cz/t.py?t=2&i=6123>

⁸⁰ URL: <http://energie.tzb-info.cz/t.py?t=2&i=6123>

člověka, jenž přestává vnímat, že je součástí přírody a namísto toho se od ní odděluje. Díky tomuto postoji je lidstvo s „klidným“ svědomím schopno životní prostředí drancovat o další zdroje, ničit je a libovolně zneužívat. V důsledku potřeby člověka expandovat, vykazovat zisk, žít v blahobytu a vzrůstajícím přepychu, množit se a prosperovat, získává člověk pocit, že příroda představuje jen jakousi zásobárnu zdrojů, která čeká jen na nás, až ji vytěžíme a zpeněžíme. Poškození prostředí však není jen a pouze o škodlivých emisích, škody páchané člověkem jsou komplexní a globální a podrobná analýza tohoto problému přesahuje možnosti autorovy i této práce. Při zkoumání poškození životního prostředí je třeba brát v potaz vzájemnou provázanost životního prostředí, jehož je člověk součástí, ať už si to ve své „technologické osvícenosti“ připouští, nebo ne.

2.4.3.3 *Neobnovitelné skutečně znamená neobnovitelné!*

Jen okrajově se však zmiňme o aktuálním problému, a popíšme problematiku docházení neobnovitelných zdrojů na zdroji nejcennějším a nejdůležitějším – na ropě. Na ropě je postavena ekonomika USA a prakticky celého světa. Ropa se používá nejen jako primárně palivo, ale je součástí nepřeborného množství materiálů a výrobků. Výroba je založena na ropě a je jí podřízena. Sice se stále nachází nová ložiska, ale opět – těžba je tak intenzivní, že už je jen s přihlédnutím na neobnovitelnou tohoto zdroje neudržitelná. Bude třeba nalézt alternativu za toto palivo. Ideálně v obnovitelných zdrojích, rozhodně však ekologicky.

Dle Václava Cílka v jeho článku „Ropné kobylky“ (kterýmžto termínem autor označuje lidstvo) má ekonomická krize zajímavý dopad zejména na bohaté státy, ve kterých si doposud vysoce nad poměry žijící lidé začali uvědomovat nutnost šetřit, zvažovat koupi dalšího automobilu i neudržitelnost vozů s vysokou spotřebou. Je tady pravděpodobné, že spotřeba nafty a benzínu již dosáhla svého vrcholu. Bohužel, všude jinde spotřeba ropy roste. Vynecháme – li Čínu a Indii, i ve státech jako Vietnam, Chile a Sýrie se neustále zvyšují energetické nároky. Jednak z důvodu rostoucího bohatství a jednak z důvodu rostoucí populace. Alarmující je, že pokud by měl odhadovaný růst pokračovat stejným tempem, bude v roce 2030 svět potřebovat zvýšit energetický výkon o pětinasobek spotřeby USA či těžbu ropy o čtyři Saúdské Arábie.⁸¹ Neuspokojivá je také vyhlídka, že se kvůli krizi uzavřely projekty počítající s novými ložisky ropy, také investice do nových projektů v této oblasti byly zastaveny o 20 %. Do pěti či deseti let tak

⁸¹ CÍLEK V. – článek *Ropné kobylky*, časopis RESPEKT ročník XXI, 1. – 7.3. 2010, str. 66

může dojít k velkému cenovému skoku, protože poptávka bude vysoká, ale ložiska nebudou na těžbu připravená.

Co se týče celosvětových zásob ropy, tak ty jsou dle Mezinárodní energetické agentury v ohrožení a stojíme na prahu velké ropné krize. Agentura provedla analýzu 800 největších světových ložisek, které poskytují skoro 75 % světové ropy. Většina z nich již je za vrcholem těžby.⁸² To znamená, že prvních pár let po dosažení těžebního maxima produkce pomalu klesá, ale od určitého bodu padá o desítky procent. Pokles je nutno s předstihem kompenzovat otvíráním nových ložisek. Jeho rychlost se však značně zpomalila a výskyt nových ložisek již také není tak bohatý jako dříve. Svět se dle průzkumu dostane do potíží během pěti let. Alternativy jsou, a souvisí bohužel nikoliv s odklonem na jiné, šetrnější a ekologičtější palivo, ale na těžbu ropy z alternativních zdrojů, které jsou nákladné na zpracování, složité co se týče použitých technologií, mají nízký energetický výnos a neúměrně velké dopady na životní prostředí.⁸³

Předchozí odstavec popisující ropnou situaci jen podtrhuje stav, v jakém se lidstvo nachází. Odpovědí by měl být odklon od ropných paliv a uvedení technologií nových, šetrných k životnímu prostředí. Bohužel se tak neděje. Jak už bylo řečeno, nějaké minimální kroky k nápravě poškozování životního prostředí se dějí, nejsou však dostatečné. Možná také tyto kroky k nápravě přišly již pozdě, možná ne. To se dozví až budoucí generace. Jisté je jedno: současný systém, na kterém je lidstvo postaveno, není trvale udržitelný. Lidstvo je na pokraji problémů, a to nemalých. Dochází zdroje a lidstvo upíná své snahy na efektivnější drancování zbytků, místo výzkumu alternativních zdrojů (efektivnější a širší využití solární energie, náhrada za ropu atd.) Co se bude muset stát, aby se lidé umoudřili a učinili kroky k obnově a poté nápravě poškození naší planety? A není již příliš pozdě?

2.4.4 Globální potravinová bezpečnost

Celou touto kapitolou se táhne jedno společné téma. Lidstvo má potřebu se rozmnožovat, expandovat. Nesmírně důležitý je fakt, že populační rozšiřování lidstva je závislé na prostoru, na kterém lidé žijí, ale hlavně na zdrojích, které máme k dispozici. Týká se to jak nerostných zdrojů a zdrojů fosilních paliv, tak „zdrojů“ primárních – potravin. V současném světě žije v současnosti cca šest miliard lidí, z nichž někteří

⁸² CÍLEK V. – článek *Ropné kobyly*, časopis RESPEKT ročník XXI, 1. – 7.3. 2010, str. 66

⁸³ CÍLEK V. – článek *Ropné kobyly*, časopis RESPEKT ročník XXI, 1. – 7.3. 2010, str. 66

hladoví, a někteří se opájejí přebytkem. V této podkapitole bych se rád věnoval potravinové bezpečnosti z hlediska globálního, kde popíšu globální závislost společnosti na celosvětových zásobách potravin a schopnosti vypěstovat, potažmo vyprodukovat další a uživit tak populaci.

Od roku 2005 do léta roku 2008 cena pšenice, kukuřice a rýže vzrostla o pětinasobek.⁸⁴ Přibližně ve dvaceti zemích propukly v důsledku nedostatku potravin nepokoje a za hranici chudoby se ocitlo dalších 75 milionů lidí, pro které se i potraviny stávají nedostupné. Po většinu z uplynulého desetiletí spotřeboval svět více potravin, než vyprodukoval. Zásoby potravin v roce 2007 poklesly na historicky druhý nejnižší objem zásob potravin, což bylo zapříčiněno léty čerpání z potravinových rezerv.⁸⁵ Zásadní problém je, že produktivita zemědělství roste jen o jedno až dvě procenta a výnosy ze zemědělství nejsou schopny uspokojit rostoucí nároky stále početnější populace. Vysoké ceny potravin navíc značí jediné: poptávka převyšuje nabídku, potravin celosvětově není dostatek a jejich globální rozdělení není efektivní. Důsledky růstu cenu potravin dopadnou nejdrtivěji na lidi, kteří na tom jsou už tak velice špatně – na nejchudší. Tito lidé totiž utratí v průměru 50 % - 70 % svých příjmů za potraviny.⁸⁶ S přihlédnutím k faktorům nízkých potravinových rezerv, zvyšujícího se počtu obyvatel planety a snižujícího se růstu výnosů potravin začíná být situace vážná. Navíc klimatické změny a stále naléhavější nedostatek vody sníží výnosy potravin na celém světě. Veškeré tyto faktory mohou zapříčinit světovou potravinovou krizi.

V polovině 21. století bude počet obyvatel naší planety při zachování současných trendů nárůstu populace čítat devět miliard. Do roku 2030 by tedy pro uspokojivý stav zapotřebí do roku 2030 zdvojnásobit celosvětovou produkci potravin.⁸⁷ Nabízí se otázka, kdy si lidstvo uvědomí nemožnost neustále expanze a růstu do závratných výšin. Planeta Země není nevyčerpatelnou studnicí zdrojů a není možné, aby nás uživila tolik. Pokud lidstvo bude chtít zachovat současný stav nárůstu a rozšiřování populace, bude muset přijít s důraznou odpovědí jak na krize zdrojů popsanych v předchozí kapitole, tak zejména na otázku případné potravinové krize. Je třeba zvýšit výnosy hospodářství, potažmo zvýšit produkci celosvětového množství potravin, nebo něco udělat s globálním nárůstem populace. Odpovědí je spíše první řešení – nalézt způsoby k efektivnímu produkování

⁸⁴ BOURNE, J. K. – článek *Konec hojnosti*, časopis National Geographic Česko vydání červen 2009, str. 66

⁸⁵ BOURNE, J. K. – článek *Konec hojnosti*, časopis National Geographic Česko vydání červen 2009, str. 66

⁸⁶ BOURNE, J. K. – článek *Konec hojnosti*, časopis National Geographic Česko vydání červen 2009, str. 66

⁸⁷ BOURNE, J. K. – článek *Konec hojnosti*, časopis National Geographic Česko vydání červen 2009, str. 67

dostatečného množství potravin k pokrytí celosvětové poptávky. Situace zatím pro obyčejného člověka moderní západní společnosti není patrná, ale někteří vědci dnešní situaci již označují za trvalou potravinovou krizi.⁸⁸

Již od doby, kdy člověk ovládl zemědělství, začalo lidí přibývat úměrně tomu, jak se zemědělské dovednosti zlepšovaly. Existuje tedy přímá úměrnost mezi potravinovou bezpečností a nárůstem počtu obyvatel. Zjednodušeně řečeno – dostatek potravin se logicky rovná prosperita a možnost k rozvoji a rozšiřování populace.

Thomas Robert Malthus popsal, že počet lidí roste geometrickou řadou, a není – li ničím omezován, každých 25 let se zdvojnásobí, zatímco zemědělská produkce rychlosti populace nestačí, narůstá mnohem pomaleji. Půda tedy není schopna produkovat potravu pro lidstvo takovou rychlostí, jakou se lidstvo rozmnožuje. Z toho podle Malthuse plyne ono omezování počtu lidí, které je zapříčiněno obtížností získat obživu. Dle Malthuse může být nárůst populace regulován způsoby dobrovolnými a nedobrovolnými. Mezi dobrovolné patří kontrola porodnosti, sexuální abstinence, či odkládání sňatků. Mezi nedobrovolné způsoby patří války, hladomory a nemoci. Malthus také prosazoval myšlenku, která se může zdát skutečně krutá, avšak svou logiku měla. Poskytovat potravinovou pomoc opravdu jen těm nejchudším, protože se domníval, že nadměrné poskytování potravinové pomoci bude mít za následek jen další přivádění dětí na svět do chudoby, což v důsledku bude prohlubovat krizi.⁸⁹ Konečné morální dilema tak může být nakonec ještě daleko horší, ale v dnešním světě 21. století je tento postoj jen stěží přijatelný. Malthus, duchovní a matematik, publikoval veškeré tyto myšlenky v roce 1798 v díle *O principu populace*. Jeho postoje byly odmítány a dlouhou dobu byl terčem posměchu, avšak na jeho myšlenkách dle mého názoru něco pravdy bylo, což poznává i dnešní lidstvo.

Současná celosvětová spotřeba potravin roste, a to nejen zemědělských plodin, ale i masa. V nejlidnatější zemi světa se pro příklad zvedla spotřeba vepřového masa o 45 %.⁹⁰ Na rozdíl od předchozích postupů se v současnosti prasata krmí krmivy, díky kterým rychle přibývají, aby se tak pokryla velká poptávka. Pro světové zásoby zrní je toto nepříznivá zpráva, protože konzument masa se ve výsledku stravuje neúčinně. Samozřejmě, vepřové maso skýtá pochutinu a důležitý zdroj mnoha látek a má

⁸⁸ BOURNE, J. K. – článek *Konec hojnosti*, časopis National Geographic Česko vydání červen 2009, str. 67

⁸⁹ BOURNE, J. K. – článek *Konec hojnosti*, časopis National Geographic Česko vydání červen 2009, str. 68

⁹⁰ BOURNE, J. K. – článek *Konec hojnosti*, časopis National Geographic Česko vydání červen 2009, str. 69

nezastupitelné místo v jídelníčku. Jde však o to, že člověk sytící se masem spotřebuje pětkrát více obilovin než ten, kdo jí přímo obiloviny – v obou případech se zkonsumováním jedná o stejnou energetickou hodnotu. Konzument amerického hovězího „spotřebovává“ obilnin až desetinásobek. V současnosti spotřebováváme více zrní na výkrm dobytka a na výrobu biopaliv pro automobily, než na „primární“ nasycení. Celosvětová spotřeba obilovin tedy díky těmto trendům vzrostla z 815 milionů tun v roce 1960 na 2,16 miliardy tun v roce 2008.⁹¹ Existuje tedy riziko, že při rostoucí poptávce po obilovinách bude třeba ještě zvýšit produkci a to zejména osetím nových zemědělských ploch. Ty se však budou muset vytvořit. Jednou z mála zemí, kde by se mohly nové orné plochy vytvořit, je Brazílie. Musely by se však kácet deštné pralesy, aby se mohlo pěstovat. A s kácením deštných pralesů samozřejmě souvisí další ekologické problémy. Rostoucí poptávka po potravinách, píce a biopalivech byla hlavním hnacím motorem odlesňování tropických oblastí. V letech 1980 až 2000 byla více než polovina orné půdy na světě získána vykácením dosud nedotčených pralesů. Obiloviny tedy nejsou potřeba pouze pro lidi samotné, ale pro výkrm zvířat určených na maso, což těchto plodin spotřebovává neúměrně více.

Odhaduje se, že při zachování současného stavu rostoucí poptávky bude do roku 2050 zapotřebí dvojnásobku masa, aby se poptávka pokryla. To logicky znamená větší množství obilovin a tedy i problémy při honbě za zvýšením produkce a problémy při honbě za novými ornými zemědělskými plochami. Hnojení a kácení pralesů způsobí při zachování současných trendů další poškození životního prostředí. Nadměrné používání například pesticidů má i za následek genetické nemoci u člověka, nadměrné hnojení znečišťuje zdroje podzemní vody.⁹² Vědci jsou přesvědčeni, že řešení celosvětové potravinové krize je tzv. „zelená revoluce“, kdy se pomocí genového inženýrství upraví výnosy plodin požadovaným směrem. Je však neustálý růst počtu obyvatel, zvyšování poptávky po potravinách a konstantní rozvoj zemědělství skutečně odpovědí? Dle odhadů nás bude do roku 2050 devět miliard. Ceny potravin jsou na historických maximech a nejvíce ohroženi jsou ti nejchudší. Mýcení lesů a jejich přeměna v zemědělskou půdu zvýší produkci potravin, ale nepříznivě se však odrazí na kvalitě životního prostředí. Pro 75 milionů lidí krizí odsunutých za hranici chudoby, se stávají potraviny nedostupné.⁹³ Celosvětová spotřeba obilovin vzrostla od roku 1960 z 0,815 miliard na 2,162 miliard

⁹¹ BOURNE, J. K. – článek *Konec hojnosti*, časopis National Geographic Česko vydání červen 2009, str. 69

⁹² BOURNE, J. K. – článek *Konec hojnosti*, časopis National Geographic Česko vydání červen 2009, str. 74

⁹³ BOURNE, J. K. – článek *Konec hojnosti*, časopis National Geographic Česko vydání červen 2009, str. 83

v roce 2009.⁹⁴ Lidstvo má potřebu expandovat a rozmnožovat se. Uživíme se ale? Lidstvo přece nemůže růst donekonečna. Jak jsem již uvedl, jsme závislí na zdrojích, které tu máme. Donekonečna lidstvo růst nemůže.

2.5 Bezpečnost jednotlivce

Bezpečnost jednotlivce je podmíněna bezpečností společnosti, ve které konkrétní jednatel žije. To bylo již krátce nastíněno na začátku druhé kapitoly. Na jednotlivce, člena konkrétní společnosti, působí stejné rizikové faktory jako na společnost, v níž žije. V této podkapitole však budou nastíněny některé z faktorů ovlivňující jednotlivce přímo a z pohledu tohoto jednotlivce.

2.5.1 Rozdělení bezpečnosti jednotlivce

Následující rozdělení dle mého názoru pokrývá oblast bezpečnosti jednotlivce. Některé oblasti se také překrývají s bezpečností společnosti. Je to logické – jak již bylo několikrát uvedeno, bezpečnost společnosti znamená i bezpečnost jednotlivce v této společnosti žijícího. Následujících pět položek je možno vnímat čistě z pohledu jednotlivce, zasahují však i ve větší či menší míře do celé společnosti:

- 1) Bezpečnost před kriminalitou
- 2) Osobní ekonomická bezpečnost
- 3) Zdraví/Osobní zdravotní bezpečnost
- 4) Bezpečnost silničního provozu
- 5) Bezpečnost pracovního prostředí
- 6) Osobní společenská bezpečnost – základní lidská práva

Na následující rizikové faktory/odvětví bezpečnosti se ve většině případů nazírá jako na celospolečenská témata, avšak mají na bezpečnost jednotlivce jednoznačný vliv. Patří spíše do odvětví bezpečnosti společnosti a jsou zmiňovány v příslušných předchozích kapitolách.

- 1) Organizovaný zločin
- 2) Přírodní či člověkem způsobené katastrofy – environmentální bezpečnost
- 3) Globální ekonomická bezpečnost
- 4) Potravinová bezpečnost

⁹⁴ BOURNE, J. K. – článek *Konec hojnosti*, časopis National Geographic Česko vydání červen 2009, str. 72

5) Společensky nepřijatelné jevy (extremismus atd.)

V jednotlivých podkapitolách se budu věnovat vybraným oblastem, které dle mého názoru nejvíce ovlivňují bezpečnost jednotlivce.

2.5.2 Osobní společenská bezpečnost – základní lidská práva

Jak jsem již v minulých kapitolách nastínil, demokratický právní stát nabízí své společnosti největší míru bezpečnosti. Společnost respektující právo, pravidla slušného soužití a demokratické principy obecně, je bezpečná více, než společnost (potažmo státy), které na demokratické principy důraz nekladou. Bezpeční jsou tedy i jednotlivci v ní. Nejzákladnějším předpokladem k bezpečnosti jednotlivce jako takového však představují základní práva a svobody.

Lidská práva jsou základní (tzv. přirozená) práva a svobody, které jsou přisuzovány každé lidské bytosti. Tato práva jsou nezadatelná, odvozená z přirozeného práva, což znamená, že nebyly vytvořeny zákonodárcem. To má za následek to, že není možné je zákonem zrušit nebo nadměru omezit. Jsou deklarována jako nezrušitelná. V českém právním systému jsou základní lidská práva zakotvena v ústavním pořádku České republiky od 16. prosince 1992 v Listině základních práv a svobod. Zde jsou označeny jako nezadatelné, nezcižitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.⁹⁵

Opět se v této otázce vracíme k roli státu, potažmo demokratického právního státu, při zajišťování bezpečnosti. Tato problematika byla nastíněna na začátku druhé kapitoly této práce. Vyspělé státy s demokratickými principy základní lidská práva deklarují a garantují. Mají je podobně jako Česká republika ukotvené ve svých právních systémech. Základní lidská práva by se vůbec dala považovat za jeden ze základních prvků demokracie a bezproblémového společenského soužití. Garantují totiž nedotknutelnost jednotlivce při zachování společensky přijatelného jednání (samozřejmě, že při spáchání zločinu bude jednatel potrestán) a jeho základní práva a svobody. Na respektování těchto pravidel je bezpečná společnost založena, a tím pádem je zaručena i bezpečnost jednotlivce po stránce společenské. Státy, ve kterých panuje totalita, základní lidská práva nejen že nedeklarují a negarantují, ale velice často je také naprosto hrubým způsobem porušují. V totalitních státech se samozřejmě o bezpečnosti jednotlivce, tak jak ji známe

⁹⁵ URL: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

např. ze středoevropského kontextu, nedá vůbec hovořit. A je to zapříčiněno právě ignorací základních lidských práv a svobod těmito totalitními státy.

Zmiňme si některá práva, která se pro osobní bezpečnost jednotlivce jeví jako nejzákladnější a garantují základní práva a svobody, které již nyní většina obyvatel států, které tato práva deklarují a garantují, považuje za naprosto automatické. Tato ustanovení jsou také jedněmi ze základních předpokladů bezpečné společnosti. Následující citace z Listiny základních práv a svobod jsou převzaty ze stránek Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR:⁹⁶

Hlava první

Obecná ustanovení

Článek 1

Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.

Článek 2

- (1) Stát je založen na demokratických hodnotách a nesmí se vázat ani na výlučnou ideologii, ani na náboženské vyznání.
- (2) Státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví.
- (3) Každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.

Článek 3

- (3) Nikomu nesmí být způsobena újma na právech pro uplatňování jeho základních práv a svobod.

Článek 4

- (3) Zákonná omezení základních práv a svobod musí platit stejně pro všechny případy, které splňují stanovené podmínky.

⁹⁶ URL: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

Hlava druhá
Lidská práva a základní svobody
Oddíl první
Základní lidská práva a svobody

Článek 5

Každý je způsobilý mít práva.

Článek 6

(1) Každý má právo na život. Lidský život je hoden ochrany již před narozením.

(2) Nikdo nesmí být zbaven života.

Článek 7

(1) Nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem.

(2) Nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.

Článek 8

(1) Osobní svoboda je zaručena.

(2) Nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon. Nikdo nesmí být zbaven svobody pouze pro neschopnost dostát smluvnímu závazku.

(6) Zákon stanoví, ve kterých případech může být osoba převzata nebo držena v ústavní zdravotnické péči bez svého souhlasu. Takové opatření musí být do 24 hodin oznámeno soudu, který o tomto umístění rozhodne do 7 dnů.

Článek 9

(1) Nikdo nesmí být podroben nuceným pracím nebo službám.

Článek 11

(1) Každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. Dědění se zaručuje.

Článek 12

(1) Obydlí je nedotknutelné. Není dovoleno do něj vstoupit bez souhlasu toho, kdo v něm bydlí.

Článek 14

- (1) Svoboda pohybu a pobytu je zaručena.
- (2) Každý, kdo se oprávněně zdržuje na území České a Slovenské Federativní Republiky, má právo svobodně je opustit.

Oddíl druhý Politická práva

Článek 17

- (1) Svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny.
- (2) Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu.

Článek 19

- (1) Právo pokojně se shromažďovat je zaručeno.

Hlava třetí Práva národnostních a etnických menšin

Článek 24

Príslušnost ke kterékoli národnostní nebo etnické menšině nesmí být nikomu na újmu.

Hlava pátá Právo na soudní a jinou právní ochranu

Článek 36

- (1) Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.

Z hlediska bezpečnosti společnosti a jedince, a garance základních lidských práv a svobod, považuji za nejdůležitější první hlavu Listiny základních práv a svobod, z které jsem vyňal nejdůležitější ustanovení. První hlava Listiny základních práv a svobod odděluje stát od závislosti na náboženství či ideologii a garantuje platnost základních lidských práv a svobod. Hlava druhá poté popisuje základní lidská práva a svobody, včetně politických práv jednotlivce. Stanovuje také, za jakých podmínek je možno tato práva omezit (např. odnětí svobody při spáchání trestného činu, či ztráta svéprávnosti). Politická práva dále zaručují svobodu vyjadřování, zákaz cenzury a podobně. Z celé Listiny jsem vybral ta ustanovení, které dle mého názoru nejvíce působí na bezpečnost jednotlivce a jsou naprosto základní.

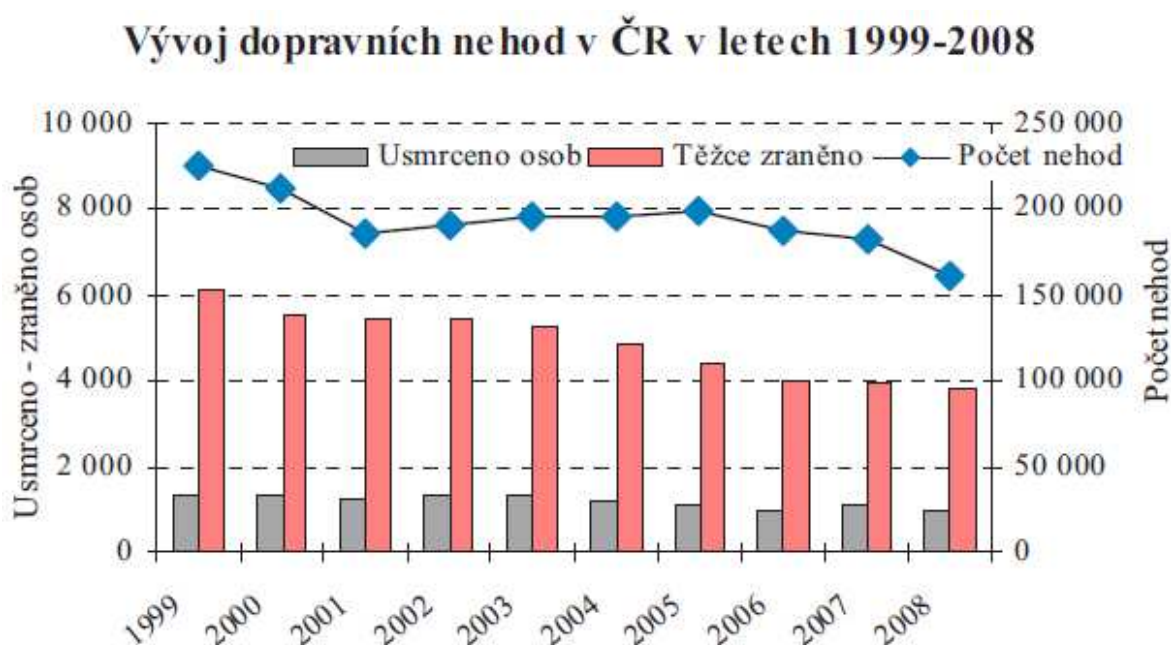
Jak již bylo uvedeno, základní lidská práva a svobody jsou dle mého názoru základem bezpečnosti jednotlivce. Základní práva a svobody zahrnují mimo jiné to, že

každý má právo na život, na jeho ochranu, na rovnost před zákonem, nedotknutelnost, důstojné zacházení atd. Tato práva má každý jednotlivec společnosti, předpokladem je ovšem státní zřízení, které tyto práva deklaruje a garantuje. Dnešní státy s demokratickým státním řízením respektující právo a zákonnost tato základní lidská práva garantují, Českou republiku nevyjímaje.

2.5.3 Bezpečnost silničního provozu

Bezpečnost silničního provozu představuje celospolečenské téma, stejně tak jako se na něj dá nazírat z pohledu jednotlivce. Rozhodl jsem se tedy toto téma nastínit z pohledu jednotlivce, zároveň však prezentovat srovnání a statistiky.

Následující graf mapuje vývoj nehodovosti na území České republiky až do roku 2008:

Graf č. 4 – Vývoj dopravních nehod v ČR v letech 1999-2008⁹⁷

Graf č. 4 mapuje vývoj nehodovosti na území ČR. Zobrazuje počet nehod a počty zraněných a usmrcených osob. V porovnání s rokem 2007 nastal v roce 2008 pokles téměř všech sledovaných ukazatelů. Počet dopravních nehod byl v roce 2008 160.376, což je oproti roku 2007 pokles o 12,2 %. Co se týče procentuelního vyjádření následků nehod, oproti roku 2007 bylo v roce 2008 usmrceno o 11,7 % osob méně, což za rok 2008 činí 992 úmrtí. Za rok 2008 bylo 3809 osob těžce zraněno, což činí 3,8% pokles oproti roku 2007.

⁹⁷ MVČR Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2008 (ve srovnání s rokem 2007). MVČR Odbor bezpečnostní politiky, Praha, 2008, str. 46

Lehce zraněných osob bylo 24 776, což je oproti roku 2007 pokles o 2,4 %. Hmotné škody čítaly v roce 2008 7,74 mld., oproti roku 2007 se jedná o 8,6% pokles.⁹⁸

Vzrůstající počet automobilů přináší nejen ekologické problémy, ale také problémy v oblasti bezpečnostní. Průměrný jednatel se setkává se silničním provozem denně, ať už jako chodec, či řidič. Ohrožen je však tak jako tak. Graf č. 4 mapující vývoj nehodovosti sice vykazuje klesající tendence nehod, avšak nebezpečí pro jednotlivce je stále vysoké. Silniční provoz je méně bezpečný, než letecká doprava. Klesající tendence nehodovosti v České republice vnímám jako důsledek snažení státu o větší bezpečnost na silnicích přísnějšími tresty, vysokými pokutami, ale také prevencí. Prevence nehodovosti v České republice v posledních letech dle mého názoru účinným způsobem apeluje na jednotlivce, mám na mysli zejména kampaň za bezpečnost provozu „Nemyslíš, zaplatíš.“ Tato kampaň působí na jedince tak, že jej konfrontuje s možnými následky nerozvážného jednání při řízení motorového vozidla. Zdůrazňuje, že nesprávným počínáním při řízení motorového vozidla můžeme zranit nejen sebe, ale i ostatní a způsobit tak obrovské problémy sobě i jiným. Dle Policie České republiky je rok 2009 zatím rokem s nejnižším počtem dopravních nehod, tj. 85 861, zatímco nejvíce nehod bylo v roce 1999, kdy bylo evidováno 225 690 dopravních nehod. Počet usmrcených osob (160) je v roce 2009 rovněž nejnižší od roku 1990. Nejvíce usmrcených osob při dopravních nehodách bylo v roce 1994 (1473 osob).⁹⁹

Snižující se počet dopravních nehod je jistě pozitivní zjištění, avšak stále se vyskytují jedinci, kteří neváhají usednout k jízdě pod vlivem alkoholu či omamných látek, ignorujících pravidla a zákony. Takovéto jednání je dle mého názoru značně nezodpovědné, zejména jízda pod vlivem alkoholu a omamných látek. Domnívám se, že to představuje pohrdání předepsanými pravidly a ignoraci jednotlivce jako takového, který neváhá takto ohrozit nejen sebe, ale hlavně ostatní.

Mezi hlavní příčiny dopravních nehod patří nepřiměřená rychlost, nesprávné předjíždění, nedání přednosti a nesprávný způsob jízdy. Co se týče nehod zaviněných pod vlivem alkoholu, je evidováno 5 725 nehod (tj. 8,1 % z celkového počtu) zaviněných pod vlivem alkoholu, při kterých bylo usmrceno 123 osob a 2 658 osob bylo zraněno. Oproti

⁹⁸ MVČR *Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2008 (ve srovnání s rokem 2007)*. MVČR Odbor bezpečnostní politiky, Praha, 2008, str. 46

⁹⁹ Policie České republiky *Informace o nehodovosti na pozemních komunikacích České republiky za rok 2009*, PČR Ředitelství služby dopravní policie Policejního prezidia ČR, Praha, 2010, str. 1

roku 2008 je počet nehod nižší o 1 527 (tj. o 21,1 %), počet usmrcených je vyšší o 43 osob, tj. o 53,8 % a počet zraněných je nižší o 314 osob (tj. o 7,5 %). Počet usmrcených při těchto nehodách je nejvyšší za posledních šest let.¹⁰⁰

Bezpečnost silničního provozu považuji za jeden z důležitých faktorů bezpečnosti jednotlivce. Při dopravních nehodách vznikají často ošklivé situace, při nichž umírá velké množství lidí, a ještě více je jich zraněno. Ve většině případů je možno těmto nehodám zabránit správným způsobem jízdy, respektováním zákona a jízdou dle platných pravidel. Bezohlední jedinci, kteří svou jízdou ohrožují ostatní, by měli být za opakované přečiny tvrdě trestáni. Stejně tak jízda pod vlivem alkoholu a omamných látek. Velké nebezpečí spočívá zejména v tom, že většina nehod se odehraje v řádu vteřin a nedá se jim prakticky zabránit jinak, než prevencí – tj. dodržováním rychlosti, všech platných předpisů a bezpečným řízením vozidla. Mnohým nehodám se totiž adekvátním chováním a při řízení vozidla dá zabránit. Případná úmrtí či zranění mají poté dalekosáhlé důsledky pro všechny poškozené jednotlivce, jak pro viníka nehody, tak pro její oběť. Bezpečný provoz na silnicích má jednoznačný dopad na bezpečnost jednotlivce, a to zejména proto, že jednotlivec se setkává se dnes silniční dopravou prakticky na každém kroku.

2.5.4 Osobní zdravotní bezpečnost

Jelikož bezpečnost jako taková znamená jakýsi stav či míru odolnosti vůči rizikům, je i dobré zdraví z hlediska bezpečnosti jednotlivce důležité pro řadu oblastí. Termín „zdravotní bezpečnost“ v obecném pojetí je spojován spíše s bezpečností potravin, výrobků, aj., a zda jsou tyto pro zdraví člověka neškodné. Ohrožené zdraví představuje pro člověka problém hlavně samotné zdravotní oblasti a může ovlivnit sekundárně i další oblasti zdraví člověka (pokud je člověk např. vážně zraněn a trpí ztrátou hybnosti, může to negativně ovlivnit i jeho psychiku a zapříčinit tak dokonce zhoršování nemoci). Zdravotní bezpečnost jednotlivce (či osobní zdravotní bezpečnost) je tedy důležitá nejen (avšak hlavně) kvůli jedinci a jeho zdraví, ale také proto, že ovlivňuje např. i jedincův pracovní výkon a snížená pracovní schopnost se poté negativně projeví na ekonomické situaci jednotlivce, z čehož mohou vzniknout jistá nebezpečí (např. zhoršená finanční situace z důvodu nemoci může zapříčinit sníženou platební schopnost či neschopnost dostat svým

¹⁰⁰ Policie České republiky *Informace o nehodovosti na pozemních komunikacích České republiky za rok 2009*, PČR Ředitelství služby dopravní policie Policejního prezidia ČR, Praha, 2010, str. 8

finančním závazkům atd.). Je tedy patrné, že se dá termín „bezpečnost“ použít i v této oblasti zdraví jednotlivce.

Zdravotní bezpečnost jednotlivce se v některých tématech také kryje se zdravotní bezpečností společnosti. Na zdravotní bezpečnost má totiž vliv řada faktorů, z nichž mnohé mají plošný vliv na celou společnost. Některé z těchto faktorů:

- 1) Celkový stav zdravotnictví a zdravotního pojištění
- 2) Celková společenská bezpečnost
- 3) Výskyt přírodních či člověkem zaviněných katastrof
- 4) Potravinová bezpečnost
- 5) Stav vodních zdrojů

Zdravotní bezpečnost jednotlivce je dosti závislá na stavu a kvalitě zdravotnictví, které je v dané společnosti dostupné. Zdravotnictvím obecně rozumíme soubor opatření, postupů a zařízení tvořící systém organizace zdravotní péče. Zdravotní péčí se rozumí prevence, ošetřování a zvládání chorob a ochrana duševního a fyzického zdraví využitím služeb zdravotního, ošetřujícího a pomocného personálu. Mezi zdravotnická zařízení patří nemocnice, polikliniky, ordinace lékařů, zdravotnická záchranná služba, hygienická služba, specializované léčebné ústavy, výzkumné ústavy, laboratoře a doprava nemocných, raněných a rodiček.¹⁰¹

Kvalitní zdravotnický systém je dle mého názoru hlavním předpokladem zdravotní bezpečnosti jednotlivce, a tedy i společnosti. Proto je nezbytné, aby bylo zdravotnictví řízeno efektivně a s cílem co nejvíce prospět zdraví občanů. Česká republika v současné době formuluje podobu případné zdravotnické reformy, jejím tématem jsou i poplatky u lékaře, jinými slovy spoluúčast pacienta na léčbě méně závažných onemocnění. Toto téma se stalo i volebním tématem, což je dle mého názoru ne zcela šťastné. Mělo by se hledět především na efektivitu zdravotnictví a nevyužívat toto téma k volebnímu boji. Stát také identifikoval další rizikové faktory v oblasti zdravotnictví, které v konečném důsledku mohou ovlivnit i zdravotní bezpečnost koncového jednotlivce.

¹⁰¹ URL: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Zdravotnictv%C3%AD>

Tyto faktory dle Ministerstva zdravotnictví České republiky (MZČR) jsou:¹⁰²

- 1) zastaralá infrastruktura
- 2) nesjednocené technologické vybavení
- 3) nesystémové řízení rizikových procesů
- 4) nesystémové šetření nežádoucích událostí
- 5) převažující důraz na produktivitu a nákladovou efektivitu zdravotnických zařízení
- 6) nedostatečné řízení lidských zdrojů (systematická kontrola odborných kompetencí zaměstnanců)

Současný systém zdravotnictví v ČR dle odborných názorů vyžaduje reformu. Není totiž natolik efektivní, nakolik by mohl (a měl být), je zde prostor pro korupci, péče často není dostatečná. Dle MZČR¹⁰³ hlavní problémy představují fakta, že dostupnost a kvalita zdravotní péče se v jednotlivých regionech České republiky významně liší, až 20 % finančních prostředků mizí kvůli nekontrolovatelnému plýtvání. Prakticky není možné připlatit si za nadstandardní péči a jako jeden z hlavních problémů osobně vnímám to, že náš národ stárne a dnešním padesátníkům nebude mít kdo zaplatit zdravotní péči. Toto téma však také souvisí s důchodovou reformou, která je rovněž palčivým společenským tématem v ČR. MZČR jako další problémy uvádí neexistenci zákonů, které by pacientům dopomohly k domáhání se zastání, pokud je nespokojen s přidělenou péčí. Dále lékaři ani pojišťovny nejsou motivovány k úspěšné léčbě pacientů. Lékaři snad jen profesním kodexem a osobní ctí. Současný návrh reformy zdravotnictví MZČR si klade za cíl dovést zdravotnictví do takového stavu, kdy si bude moci každý zvolit zdravotní péči dle svých přání a potřeb, každému bude garantována odpovídající kvalita péče s nejkratší možnou čekací dobou. Reforma si také klade za cíl, aby reformou získali všichni - pacienti, lékaři, zdravotnická zařízení, univerzity i pojišťovny.¹⁰⁴ Nakolik je tato vize v kontextu ČR a její politické situace proveditelná, ukáže čas.

¹⁰² URL: <http://portalkvality.mzcr.cz/Odbornik/Pages/3-Cesta-ke-kvalitnimu-a-bezpecnejsimu-zdravotnictvi-Aktualizace-k-15.7.2009.html>

¹⁰³ URL: <http://www.reformanamiru.cz/Pages/56-Reforma.html>

¹⁰⁴ URL: <http://www.reformanamiru.cz/Pages/56-Reforma.html>

ZÁVĚR

Ve své bakalářské diplomové práci jsem se věnoval problematice bezpečnosti společnosti, a kde to bylo relevantní, pohlíželo se na tematiku i z pohledu jednotlivce. Dále jsem se zaměřil na popis rizikových faktorů v příslušných oblastech, které jsem zhodnotil jako nejvíce důležité v oblasti bezpečnosti společnosti z hlediska státu (potažmo z hlediska přímo České republiky) a poté i z globálního hlediska.

Cílem práce bylo zmapovat a poukázat na vybrané problémy moderní společnosti, které jsou dle autorova názoru jedny z nejpalčivějších. Cílem bylo také problematiku objektivně rozebrat a případně k ní přidat vlastní subjektivní hledisko a také poukázat na nezastupitelnou úlohu státu při zajišťování bezpečnosti konkrétní společnosti. Práce si dále kladla za cíl zhodnotit možnou budoucnost globální společnosti s přihlédnutím na aktuální směřování světa a poté se zmínit k problematice bezpečnosti jednotlivce. Věřím, že cíle jsem splnil, a že jsem vystihl veškeré podstatné prvky popisovaných témat.

Vybraná témata, kterým se v této práci věnuji, jsem pojal z pohledu bezpečnosti společnosti. Aplikací teorie společenské smlouvy byla popsána potřeba svrchované centralizované správy, pokud má být zajištěna bezpečnost. Tuto správu představuje stát. Dále byly hodnoceny faktory, které mají vliv na bezpečnost daných států. Pomocí komparace relevantních indikátorů bylo demonstrováno, že státy s demokratickým státním zřízením a silnou vládou jsou bezpečnější než státy, ve kterých panuje totalita, omezování demokratických mechanismů a ve kterých je slabá, nelegitimní, zkorumpovaná či nejasná vláda. Ukázalo se, že demokratický právní stát se silnou vládou, na rozdíl od totalitních režimů, je základním předpokladem pro bezpečnost společnosti, která na území daného státu žije.

Dále byl zmapován vliv kriminality, extremismu, organizovaného zločinu a terorismu na bezpečnost společnosti a bylo dosaženo jednoznačného výsledku, že zmíněné jevy představují jasné riziko pro společenskou bezpečnost a bezpečnostní hrozbu pro stát (a to ať už vnitřní či vnější hrozbu). Téma ekonomicko-environmentální bezpečnosti bylo poято čistě z globálního hlediska, kdy byl hodnocen současný stav lidstva, jeho počínání a nekonečné potřeby v kontrastu s planetou Zemí skýtající pouze omezené a konečné množství zdrojů. Byl zmapován stav neobnovitelných zdrojů, životního prostředí a vliv člověka na něj. Nastínilo se, že současná situace těžby neobnovitelných zdrojů, zejména

ropy, je neudržitelná. Dle autora není odpovědí vyvíjení technologií na efektivnější těžbu zbytky těchto zdrojů, nýbrž vyvíjení technologií, které lidstvu pomohou odpoutat se od neobnovitelných zdrojů, a to zejména od fosilních paliv. Na tuto kapitolu se pojí i částečně téma potravinové bezpečnosti, kde bylo nastíněno, že pomaleji rostoucí množství celosvětové potravy není s to uživit několikanásobně rychleji rostoucí populaci. Výnosy plodin klesají, jejich ceny rostou, což má největší dopad na ty nejchudší, pro které se už teď stávají potraviny téměř nedostupné. I při případném dosažení zvýšení produkce potravin, lidstvo nemůže růst donekonečna, už jen kvůli zmiňovaným problémům s globálními zdroji. Při pokračování současného stavu je potravinová krize a krize neobnovitelných zdrojů nevyhnutelná.

V oblasti bezpečnosti jednotlivce byly nastíněny vybraná nejdůležitější témata, která se dotýkala oblastí z pohledu jednotlivce a také zasazovala problematiku do kontextu společnosti. Bylo popsáno, že základním předpokladem bezpečnosti jednotlivce je deklarace a garance základních práv a svobod. Tyto garantuje opět stát, který je založen na demokratických principech. Byly citovány pasáže z Listiny základních práv a svobod, které považují za naprosto esenciální. V dalších oblastech bezpečnosti jednotlivce byla popsána role zdravotnictví ve zdravotní bezpečnosti jednotlivce a také vliv bezpečnosti silničního provozu na jednotlivce.

RESUMÉ

The subject-matter of this thesis is security of the society, individual, and risk factors. The theme of the thesis covers economic areas (crisis management) as well as sociological areas. The thesis covers the most important topics from these areas, which, according to the author, affect security of the society and individual the most. The topics are looked upon from several different points of view – from individual's point of view, society's point of view and on global and state level. State level point of view is set into environment of the Czech Republic. The thesis tries to identify and describe the most problematic areas of the security and describe relevant risk factors. Reader will become familiar with terms such as security, society, individual, risk, risk factors, threat, etc. and he will recognize some of the main problems of today's society related to its security.

The **main objective** of the thesis is to survey and point out, according to the author, some of the worst problems of the modern society, to objectively discuss these questions and add author's subjective statements to them. The themes are discussed from the point of view of the Czech Republic and even from the global point of view – global society, humanity as such. Another objective of the thesis is to show critical role of the state in keeping order and security of a given society. Further, the thesis strives to assess possible future of the global society with regard to current direction of the world and also to mention chosen topics of the individual's security.

At the beginning the reader will learn the **basic definitions** needed for this thesis – such as individual, society, risk factors, security etc. Further, the main theme is surveyed. In chapter “Security of the society and individual” several main topics are covered. The first of these topics describes social organization and state. The reader will learn that the particular **society** is part of the particular state that is supposed to ensure their security upon basis of the “**social agreement**.” The state organizes live of the society on its territory, applies rules and laws, and the individuals are part of this society and therefore citizens of the state. They form society of the given **state**. State is therefore shaped by these individuals, by this society. In order to preserve peace, security, justice and social toleration, there has to be some system, organization, upon which the society is based. This system is ensured by the law. The society conforms to the law of the state and the state ensures security and other services. This called “social agreement”, according to Thomas Hobbes. There is a “nature state” without law and without state, the society suffers and

doesn't prosper. Social agreement is therefore needed. This part of the thesis also gives a comparison of chosen states and measures level of security. Only a **strong government** in head of the state adopting law, justice, human rights and democratic principles is able to secure prosperity and security of a given society. The thesis moves from this topic to "**security of the society and risk factors.**" It divides the term "security" to several different areas and chooses topics "social security", "economic-environmental security" and "food security" as ones of the main topics which are covered in this thesis and further divided and surveyed. **Social security** covers terrorism, criminality, organized crime and extremism. This chapter offers statements, charts and comparisons to assess current and past situation, explores state's attitudes towards these phenomena and expresses author's opinions about them. It also includes some quotations to ensure better setting to the overall context. The thesis concludes that all of these phenomena have negative effects on the society and its security. All of them have dissociative effect and pose a threat and risk for the security of the society. The reader learns some of the state's mechanisms which are designed to fight these **dissociative phenomena**. Further, reader may find out what negative effects may these dissociative phenomena have on the society. Terrorism, as well as criminality, is compared in global context. Topic covering organized crime also offers comparison of development of this phenomenon during a given period.

The next part of the thesis covers "**economic – environmental security**" topic. In this chapter reader learns definitions of economic and environmental security and their relation. The chapter describes the humanity's potential for endless expansion confronted by **limited sources** of the Planet Earth – whether it is space, food, water, or oil, gas and other non-renewable resources. Reader finds out that almost every activity of humans is based on expansion and accumulation. By these deeds humanity destroys the planet, its environment and life. Humanity expands whereas our world is nearing its source limitations. Reader further finds out that even **economy** is supposed to grow but once there is no more potential to do so, what next? This chapter clearly shows contrast between humanity's desire for expansion and planet's source limits. Reader may find in this chapter some opinions of authors such as Ulrich Beck about these problems. The chapter analyzes them and construes statements. Humanity produces **risks** but is blind to them, which is going to be our doom, if no change will be made. Reader will further find comparison chart of CO₂ emissions divided by states, which expresses humanity's negligence towards these **environmental problems**. The humanity is set to expand, but so far, we have been

destroying our planet. The chapter concludes that change of our ways would be wise, if we want to preserve planet for future generations.

Preceding chapter is followed by chapter called “**Global food security**”, where reader will learn about global food problems. The thesis yet again in this chapter confronts humanity’s desire for expansion (in this case reproduction) with **limited sources** (food in this case, and potential to grow more food). The chapter also confronts areas where people live in overplus whereas other people live in total poorness. Reader may find in this chapter analysis of world food supplies and the fact that there are too many people to feed and not enough food to go around and that the situation is about to get worse with current direction – supplies are thinning, number of global population is rising, food productivity is slowly decreasing, climate is changing and so will conditions for food growth. The chapter further describes opinions of Thomas Robert Malthus, who predicted this situation 18th century. Basically, the chapter tries to point out the current **global problem** – too many people, not enough resources, and humanity’s endless needs.

In the next chapter reader may read chosen topics covering “**security of individual**” which is divided at the beginning of the chapter. The chapter states that many of the topics are related to security of the society as well as security of individual and picks out three basic themes that are, according to the author, most important in relation to the individual’s security. These topics are looked upon mainly from individual’s point of view but the chapter describes also society relations and offers comparisons. The chapter stresses importance of the **basic human rights** and gives quotations of the most basic rules, which are most important for the security of individual. These rights are declared and secured by state that adopts justice, law and democracy. Reader will further find influence that has “**security of road traffic**” on security of the individual. It gives the chart and comparison related to the Czech Republic. Reader may find, as a last part of this chapter, that “**personal health security**” is also one of the basic presumption of secure individual. It depends on many factors, but one of the main is proper health care system, which is run by state.

When finished reading this thesis, reader should be familiar with main chosen topics of security of the society, individual, and risk factors. He should be able to describe main problems that pose threat to nowadays society and individual in relation to state and global society.

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 – Srovnání států dle indikátorů nestability

(Strana 18)

Tabulka č. 2 – Kriminální činy ve vybraných zemích zaznamenané policií

(Strana 37)

Tabulka č. 3 – Vývoj násilné trestné činnosti v ČR dle vybraných druhů kriminality

(Strana 40)

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 – Počty mezinárodních teroristických útoků za jednotlivé roky, 1990 – 2006
(Strana 28)

Graf č. 2 – Skladba pachatelů trestné činnosti s extremistickým podtextem pro rok 2008
(Strana 45)

Graf č. 3 – celosvětové měrné emise CO₂
(Strana 51)

Graf č. 4 – Vývoj dopravních nehod v ČR v letech 1999-2008
(Strana 62)

SEZNAM ZKRATEK

Aj.	A jiné
Apod.	A podobně
Atd.	A tak dále
CO ₂	Oxid uhličitý
ČR	Česká republika
EU	Evropská Unie
HDP	Hrubý domácí produkt
MVČR	Ministerstvo vnitra České republiky
MZČR	Ministerstvo zdravotnictví České republiky
Např.	Například
NATO	Severoatlantická aliance
PČR	Policie České republiky
Popř.	Popřípadě
USA	Spojené státy americké

ANOTACE

Příjmení a jméno autora: Schubert Vojtěch

Název diplomové práce: Bezpečnost společnosti, jednotlivce, a rizikové faktory

Název katedry a fakulty: Katedra anglistiky a amerikanistiky, Filozofická fakulta

Vedoucí bakalářské práce: Doc. Ing. Jaromír Novák, CSc.

Počet znaků včetně mezer: 156 016

Počet příloh: 0

Počet použitých pramenů: 41

Klíčová slova: bezpečnost, společnost, jednotlivec, riziko, rizikové faktory, krizové řízení, krizový management, ekonomie, sociologie, společenská smlouva, stát, kriminalita, terorismus, extremismus, zdravotní bezpečnost, silniční provoz, základní lidská práva

Cílem práce je zmapovat a poukázat na dle autorova názoru jedny z nejpálčivějších problémů moderní společnosti, rozebrat jejich problematiku objektivně, a adekvátně se k nim vyjádřit subjektivně. Tematika bude rozebírána v kontextu jak České republiky, tak globální společnosti – lidstva jako takového. Dalším cílem práce je také poukázat na nezastupitelnou úlohu státu při zajišťování bezpečnosti konkrétní společnosti a zhodnotit možnou budoucnost globální společnosti s přihlédnutím na aktuální směřování světa a poté se zmínit k problematice bezpečnosti jednotlivce.

The **main objective** of the thesis is to survey and point out, according to the author, some of the worst problems of the modern society, to objectively discuss these questions and add author's subjective statements to them. The themes are discussed from the point of view of the Czech Republic and even from the global point of view – global society, humanity as such. Another objective of the thesis is to show critical role of the state in keeping order and security of a given society. Further, the thesis strives to assess possible future of the global society with regard to current direction of the world and also to mention chosen topics of the individual's security.

Keywords: security, society, individual, risk, risk factors, risk management, economics, sociology, social agreement, state, criminality, terrorism, extremism, basic human rights

SEZNAM PRAMENŮ A POUŽITÉ LITERATURY

Literatura

- 1) BECK, Ulrich. *Riziková společnost: na cestě k jiné moderně*. 2. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. 431 stran. ISBN 80-864-2932-6
- 2) BOURNE, Joel. *Konec hojnosti*. Magazín National Geographic Česko. 2009, ročník 9, č. červen 2009, strany 54 – 85. ISSN 1213-9394
- 3) CÍLEK, Václav. *Ropné kobylinky*. Magazín RESPEKT. 2010, ročník XXI, č. 1. – 7.3. 2010, strany 66 – 68. ISSN 0862-6545
- 4) HOBBS, Thomas. *Leviathan, Edited by Richard Tuck*. 1. Vydání. Cambridge: Press Syndicate of the University of Cambridge, 1991. 521 stran. ISBN 0-521-39492-9
- 5) SCHMID, Alex, JONGMAN, Albert. *Political Terrorism*. 1. vydání. USA: SWIDOC and Transaction Books, 2005. 700 stran. ISBN 1-4128-0469-8
- 6) SMEJKAL, Vladimír, RAIS, Karel. *Řízení rizik*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2003. 272 stran. ISBN 80-247-0198-7
- 7) TICHÝ, Milík. *Ovládání rizika – analýza a management*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. 396 stran. ISBN 80-717-9415-5
- 8) VYKOPALOVÁ, Hana. *Organizovaný zločin jako jeden z nejnebezpečnějších sociálně patologických jevů ve společnosti*. In *Facultas Iuridica 1 – 1999*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého Olomouc, 1999. strany 165 – 175. ISSN 1212107X

Internetové zdroje

- 9) MVČR, Editor: Mgr. Oldřich Krulík, Ph.D. *Národní akční plán boje proti terorismu – Aktualizované znění pro léta 2007 – 2009*. [online] Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2008 [cit. 2010-04-07]. 31 stran. Přístup z WWW:

<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/rs_atlantic/data/files/nap_2007_cze4313.pdf>

10) MVČR. *Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2008*. [online] Praha: MVČR Odbor bezpečnostní politiky, 2009 [cit. 2010-04-07]. 127 stran. Přístup z WWW:

<<http://www.mvcr.cz/soubor/zprava2008-pdf.aspx>>

11) MVČR. *Koncepce boje proti organizovanému zločinu 2008 – 2011*. [online] Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2008 [cit. 2010-04-07]. 55 stran. Přístup z WWW:

<<http://www.mvcr.cz/soubor/koncepce-boje-proti-organizovanemu-zlocinu-2008-2011-pdf.aspx>>

12) MVČR. *Strategie boje proti extremismu*. [online] Praha: MVČR Odbor bezpečnostní politiky, 2009 [cit. 2010-04-07]. 67 stran. Přístup z WWW:

<<http://www.mvcr.cz/soubor/strategie-boje-proti-extremismu.aspx>>

13) PČR, zprac. TESÁŘÍK, Josef a SOBOTKA, Petr. *Informace o nehodovosti na pozemních komunikacích České republiky za rok 2009*. [online] Praha: PČR Ředitelství služby dopravní policie Policejního prezidia ČR, 2010 [cit. 2010-04-07]. 20 stran. Přístup z WWW:

<<http://www.policie.cz/soubor/2009-12-informace-pdf.aspx>>

14) CHARVÁT, Jan. *O extremismu s Janem Charvátém*. Respekt.cz [online]. 11. 9. 2009 [cit. 2010-04-07]. Přístup z WWW:

<<http://respekt.ihned.cz/rozhovory/c1-38290490-o-extremismu-s-janem-charvatem>>

15) KRÁLÍK, Tomáš: *Emise CO₂ v souvislostech*. TZB-INFO [online]. 14. 12. 2009 [cit. 2010-04-07]. Přístup z WWW:

<<http://energie.tzb-info.cz/t.py?t=2&i=6123>>

16) Společnost [online]. WIKIPEDIE – Otevřená encyklopedie [cit. 2010-04-07]. Přístup z WWW:

<[http://cs.wikipedia.org/wiki/Společnost_\(sociologie\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Společnost_(sociologie))>

17) Kriminalita [online]. WIKIPEDIE – Otevřená encyklopedie [cit. 2010-04-07]. Přístup z WWW:

<<http://cs.wikipedia.org/wiki/Kriminalita>>

18) Zdravotnictví [online]. WIKIPEDIE – Otevřená encyklopedie [cit. 2010-04-07]. Přístup z WWW:

<<http://cs.wikipedia.org/wiki/Zdravotnictv%C3%AD>>

19) Society [online]. WIKIPEDIA – The Free Encyclopedia [cit. 2010-04-07]. Přístup z WWW:

<<http://en.wikipedia.org/wiki/Society>>

20) Security [online]. WIKIPEDIA – The Free Encyclopedia [cit. 2010-04-07]. Přístup z WWW:

<<http://en.wikipedia.org/wiki/Security>>

21) Crisis [online]. WIKIPEDIA – The Free Encyclopedia [cit. 2010-04-07]. Přístup z WWW:

<<http://en.wikipedia.org/wiki/Crisis>>

22) State [online]. WIKIPEDIA – The Free Encyclopedia [cit. 2010-04-07]. Přístup z WWW:

<http://en.wikipedia.org/wiki/State_%28polity%29>

23) Leviathan [online]. WIKIPEDIA – The Free Encyclopedia [cit. 2010-04-07]. Přístup z WWW:

<http://en.wikipedia.org/wiki/Leviathan_%28book%29>

24) Terrorism [online]. WIKIPEDIA – The Free Encyclopedia [cit. 2010-04-07]. Přístup z WWW:

<<http://en.wikipedia.org/wiki/Terrorism>>

25) Criminality [online]. WIKIPEDIA – The Free Encyclopedia [cit. 2010-04-07]. Přístup z WWW:

<<http://en.wikipedia.org/wiki/Criminality>>

26) Extremism [online]. WIKIPEDIA – The Free Encyclopedia [cit. 2010-04-07]. Přístup z WWW:

<<http://en.wikipedia.org/wiki/Extremism>>

27) Riziko [online]. Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 2010-04-07]. Přístup z WWW:

<<http://www.mvcr.cz/clanek/riziko.aspx>>

28) Bezpečnost [online]. Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 2010-04-07]. Přístup z WWW:

<<http://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnost.aspx>>

29) Působnost MVČR [online]. Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 2010-04-07]. Přístup z WWW:

<<http://www.mvcr.cz/clanek/ministerstvo-pusobnost-ministerstva.aspx>>

30) Listina základních práv a svobod [online]. Parlament České republiky – Poslanecká sněmovna [cit. 2010-04-07]. Přístup z WWW:

<<http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>>

31) Failed States Index [online]. Organizace Found for Peace [cit. 2010-04-07]. Přístup z WWW:

<http://www.fundforpeace.org/web/index.php?option=com_content&task=view&id=99&Itemid=323>

32) Annual Numbers of International Terrorism Attacks, 1990-2006 [online]. Measuring Systemic Peace [cit. 2010-04-07]. Přístup z WWW:

<<http://www.systemicpeace.org/conflict.htm>>

33) Bezpečnostní hrozby [online]. Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 2010-04-07]. Přístup z WWW:

<<http://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnost-a-prevence-bezpecnostni-hrozby.aspx>>

34) Definice pojmu terorismus [online]. Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 2010-04-07]. Přístup z WWW:

<<http://www.mvcr.cz/clanek/definice-pojmu-terorismus.aspx>>

35) Terorismus [online]. Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 2010-04-07]. Přístup z WWW:

<<http://www.mvcr.cz/clanek/dokumenty-terorismus-casto-kladene-otazky.aspx>>

36) Co je terorismus FAQ [online]. Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 2010-04-07]. Přístup z WWW:

<<http://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>>

37) Ochrana ekonomiky [online]. Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 2010-04-07].
Přístup z WWW:

<<http://www.mvcr.cz/clanek/ochrana-ekonomiky.aspx>>

38) Cesta ke kvalitnímu a bezpečnějšímu zdravotnictví [online]. Ministerstvo zdravotnictví České republiky [cit. 2010-04-07]. Přístup z WWW:

<<http://portalkvality.mzcr.cz/Odbornik/Pages/3-Cesta-ke-kvalitnimu-a-bezpecnejsimu-zdravotnictvi-Aktualizace-k-15.7.2009.html>>

39) Reforma – zdravotnictví na míru [online]. Ministerstvo zdravotnictví České republiky [cit. 2010-04-07]. Přístup z WWW:

<<http://www.reformanamiru.cz/Pages/56-Reforma.html>>

40) Etický kodex Policie České republiky [online]. Policie České republiky [cit. 2010-04-07]. Přístup z WWW:

<<http://www.policie.cz/clanek/eticky-kodex-policie-ceske-republiky.aspx>>

41) Criminal Acts Recorded by Police [online]. Eurostat [cit. 2010-04-07]. Přístup z WWW:

<<http://nui.epp.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>>